

บทบาทผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

จากการศึกษาการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลต่างประเทศ ในบทที่ 2 และการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาของไทย พบว่าการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส จะเป็นการดำเนินคดีแพ่งมากกว่าคดีอาญา เพื่อเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ด้วยการขอคุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้องคดี ที่เรียกว่า “ระงับชั่วคราว” (Interlocutory Injunction) เนื่องจากการพิจารณาคดีหลายคดีจะใช้เวลานานกว่าจะมีการพิจารณาคดีบนเงื่อนไขที่ว่า ในที่สุดถ้าโจทก์แพ้คดีจะต้องชดใช้ความเสียหายให้จำเลย ในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศของประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสจะไม่มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในฐานะผู้พิพากษาสมทบ แม้ว่า ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะไม่เป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่ศาลจะใช้วิธีแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในฐานะที่ปรึกษา (Assessors) เพื่อให้ความเห็นต่อศาล ส่วนการตัดสินคดีเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาโดยใช้วิธีพิจารณาความทั่วไป ในศาลสิทธิบัตรอังกฤษ ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งในศาลชั้นต้น (High Court) เท่านั้น ส่วนประเทศฝรั่งเศสกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นกฎหมายพิเศษรวมถึง กฎหมายวิธีพิจารณาความก็เป็นวิธีพิจารณาคดีพิเศษ แต่ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นเพียงระดับแผนกในศาลชั้นต้น (Civil District Court) ที่พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั่วไปเท่านั้น

สำหรับประเทศเยอรมนี มีศาลทรัพย์สินทางปัญญา (ศาลสิทธิบัตร) มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนของคดีอาญา ส่วนคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะได้รับการพิจารณาจากศาลแพ่งทั่วไป องค์คณะในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญามีทั้งที่เป็นองค์คณะที่มีแต่ผู้พิพากษาเท่านั้น บางคณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่มีความรู้ทางเทคนิคซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษาด้วยในฐานะผู้พิพากษาสมทบ (Honorary Lay Judges) ผู้พิพากษาสมทบในประเทศเยอรมันจะมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้พิพากษาทุกประการ มีวาระดำรงตำแหน่งตลอดชีพ ส่วนคดีแพ่งองค์คณะจะประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องกฎหมาย ไม่มีผู้พิพากษาสมทบและเป็นศาลระดับแผนกในศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

ทั่วไปเท่านั้น ในคดีอาญาการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา (ศาลสูงสหพันธ์รัฐ : Bundesgerichtshof) จะวินิจฉัยทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และหากเห็นสมควรศาลฎีกาจะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมได้ด้วยเหตุที่ศาลฎีกามีองค์คณะเป็นผู้พิพากษาเท่านั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อประกอบการทบทวนคำพิพากษาของศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

และจากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่า การดำเนินคดีทวิชั้นทางปัญญาในประเทศไทยจะมีกฎหมายวิธีพิจารณาความพิเศษนอกเหนือจากกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและความอาญาเป็นศาลที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะในฐานะผู้พิพากษาสมทบกับผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสมทบบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในทางที่ขาดคดี แต่ไม่อาจกระทำการใดๆ อันเกี่ยวข้องกับคดีที่มีไต่เป็นกรณีพิจารณาพิพากษาคดี องค์คณะผู้พิพากษาจะมีผู้พิพากษาสมทบ 1 คน และผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 คน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งให้บังคับตามเสียงข้างมาก ผู้พิพากษาสมทบไม่มีเงินเดือนประจำแต่จะได้รับค่าตอบแทนเป็นครั้งคราวเมื่อไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ผู้พิพากษาสมทบอาจถูกคัดค้านตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 เช่นเดียวกับผู้พิพากษานอกจากนี้ผู้พิพากษาสมทบอาจถูกดำเนินคดีฐานเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการประพฤติมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 201 และมาตรา 202 หากรับสินบนหรือประพฤติผิดหน้าที่

สำหรับบทบาทผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยนั้น ในทางวิชาการยังมีข้อถกเถียงถึงความจำเป็นว่าเหมาะสมเพียงไรโดยเฉพาะในคดีอาญา การให้ผู้พิพากษาสมทบซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีอาญา จะทำให้บรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งกว่าให้ศาลธรรมดาพิจารณาพิพากษาหรือไม่ ผู้ทำการศึกษาจะได้นำเสนอสภาพปัญหาและวิเคราะห์บทบาทผู้พิพากษาสมทบในการค้นหาความจริงในคดีอาญา รวมถึงข้อถกเถียงเกี่ยวกับศาลทวิชั้นทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาความ ดังนี้

4.1 ความชอบด้วยกฎหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

ในหัวข้อนี้ จะได้ศึกษาถึงความชอบด้วยกฎหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในประเด็นการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และองค์คณะของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากหากการจัดตั้งศาลไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วก็ไม่มีความจำเป็นต้องวินิจฉัยถึงบทบาทของผู้พิพากษาสมทบต่อไป

4.1.1 การจัดตั้งศาล

ในขณะที่จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540¹ มาตรา 234 (ปัจจุบันมาตรา 198) บัญญัติไว้ว่า

มาตรา 234 วรรคแรก บัญญัติว่า “บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ”

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 234 วรรคแรกนี้ การจัดตั้งศาลขึ้นใหม่จะกระทำได้อีกต่อเมื่อต้องตราเป็นพระราชบัญญัติโดยรัฐสภาและการเปิดทำการของศาลจะเปิดเมื่อใดจะต้องออกเป็นพระราชกฤษฎีกาโดยฝ่ายบริหาร ดังนั้นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยอาศัยมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขึ้น

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ให้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางขึ้น และจะเปิดทำการเมื่อใดให้ประกาศโดยพระราชกฤษฎีกา”

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถูกยกเลิกโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 และได้ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ดังนั้น หลักการตามมาตรา 234 จึงถูกยกเลิกไปด้วย แต่ได้ถูกนำไปใส่ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 198

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจึงถูกจัดตั้งขึ้นในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2539² และเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2540³

เกี่ยวกับเรื่องนี้ อาจารย์สถิตย์ เล็งไธสง มีความเห็นว่า มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 “ให้ถือว่าได้จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางขึ้นแล้ว...”⁴

อาจารย์สุพจน์ ภูมานะชัย มีความเห็นว่า “กฎหมายใหม่นิยามที่จะทำการบัญญัติในเรื่องของการจัดตั้งและวิธีการดำเนินการไว้ในฉบับเดียวกัน ต่างกับสมัยก่อนที่ต้องบัญญัติออกมาเป็นสองฉบับแยกจากกัน...”⁵

จะเห็นได้ว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ได้จัดตั้งขึ้นโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว

² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 2 บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 55 ก วันที่ 25 ตุลาคม 2539

³ พระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2540 มาตรา 3

⁴ สถิตย์ เล็งไธสง, ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2540), น.12.

⁵ สุพจน์ ภูมานะชัย, คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2543), น.4.

4.1.2 โครงสร้างองค์กรศาล

ความชอบด้วยกฎหมายของโครงสร้างองค์กรศาลอยู่ภายใต้บังคับของรัฐธรรมนูญและพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนี้

มาตรา 219 วรรคแรก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติว่า “ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น”

มาตรา 219 วรรคสอง บัญญัติว่า “ศาลฎีกามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรง...”

พระธรรมนูญศาลยุติธรรม บัญญัติเกี่ยวกับโครงสร้างของศาลไว้ดังนี้

มาตรา 1 บัญญัติว่า “ศาลยุติธรรมตามพระธรรมนูญนี้มีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น”

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

มาตรา 11 บัญญัติว่า “ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาใช้บังคับแก่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยอนุโลม

มาตรา 38 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้นให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาได้ภายในกำหนด

จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีโครงสร้างศาล 2 ชั้น คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ให้เป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและศาลฎีกาดังนี้ จึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และพระธรรมนูญศาลยุติธรรมข้างต้น ที่บัญญัติให้โครงสร้างศาลใดหากมีกฎหมายพิเศษบัญญัติไว้แล้ว ก็ให้เป็นไปตามบทบัญญัติพิเศษนั้นได้

อนึ่ง ในการกำหนดโครงสร้างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 3/2536 ได้มีความเห็นโดยไม่มี

การแก้ไขร่างกฎหมายดังกล่าว โดยมีความเห็นว่า โครงสร้างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ควรมีเพียง 2 ชั้น โดยมีเหตุผลว่า เพื่อความรวดเร็วและคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศได้ผ่านการพิจารณาพิพากษาจากผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษถึง 2 ศาล คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และในศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดความเห็นของ นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล และนายปริญญา ตีผลดง ดังนี้

นายปิ่นทิพย์ สุจริตกุล เห็นว่า

“...การอุทธรณ์ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาศาลเดียวเท่านั้น คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศส่วนมากในทางอาญาไม่ใช่โทษหนักมาก และในคดีแพ่งส่วนใหญ่ต้องการความรวดเร็ว ฉะนั้นเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย การอุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาศาลเดียว ก็น่าจะเพียงพอแล้ว เพราะการขึ้นศาลเพียง 2 ศาล จะเป็นการย่นระยะเวลา ซึ่งในที่สุดคดีเมืองไทยจะไปถึงชั้นศาลฎีกาเช่นกันเพียงแต่รวดเร็วขึ้นเท่านั้นเอง ไม่ผ่านชั้นศาลอุทธรณ์ สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในต่างประเทศและคดีที่ใช้ศาลชำนาญพิเศษนั้นมักจะขึ้นศาลเดียวเท่านั้น”

นายปริญญา ตีผลดง เห็นว่า

“...คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีเพียง 2 ศาลก็เพียงพอเท่ากับ 3 ศาลแล้วเพราะคดีเหล่านี้ได้ผ่านผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษถึง 2 ชุด คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และในศาลฎีกาที่มีแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั่นเอง”⁶

ดังนี้ ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า โครงสร้างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มี 2 ชั้น คือศาลชั้นต้นและศาลฎีกาชอบด้วยรัฐธรรมนูญและพระธรรมนูญศาลยุติธรรมแล้วและเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายก็มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นความรวดเร็วและประหยัด จึงเห็นควรมีให้มีโครงสร้างศาลดังกล่าว และประกอบกับทางปฏิบัติในคดีอาญาศาลฎีกาจะพิพากษายืน

⁶ รายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 3/2536 วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2536 ณ ห้องประชุมอนุญาโตตุลาการ น.8

ตามศาลอุทธรณ์เป็นส่วนใหญ่ ทั้งคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน ยก แก่ หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น แต่ศาลฎีกาพิพากษาแก้คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่พิพากษาประหารชีวิต และจำคุกในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับคดีที่พิพากษายืน และมีข้อมูลที่มีการศึกษามาแล้ว พบว่าประชาชนให้ความเชื่อถือศาลฎีกามากกว่า⁷ และจากการศึกษาการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในต่างประเทศ ประเทศเยอรมนีซึ่งมีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในคดีอาญา ก็จะมีโครงสร้างศาล 2 ชั้น เช่นเดียวกัน ผู้ทำการศึกษาค้นเห็นว่า การที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีโครงสร้างศาลเช่นในปัจจุบันไม่น่าส่งผลกระทบต่อการทำงานของความยุติธรรมทางอาญาในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแต่อย่างใด

4.1.3 ผู้พิพากษาสมทบ

จากการศึกษาการดำเนินคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาในบทที่ 2 องค์คณะของผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศหรือศาลชั้นต้น ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน มีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในคดีแพ่งและคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีอาญาทำให้มีความแตกต่างกับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลแรงงานที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่ง แม้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับในคดีแรงงานจะมีสภาพบังคับทางอาญาก็ไม่ทำให้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา ซึ่งกล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 จะไม่นำมากล่าวในที่นี้อีก และที่สำคัญทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแตกต่างไปจากองค์คณะของคดีอาญาอื่นๆ ดังนั้นจะขัดแย้งกับพระธรรมนูญศาลยุติธรรมหรือไม่ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม บัญญัติให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น จะต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน ผู้ทำการศึกษา เห็นว่าการมีผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ นั้นมีความชอบด้วย

⁷ พศวัจน กนกนาก, "การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างศาลยุติธรรมของประเทศไทยในการอุทธรณ์และฎีกา," บทบัณฑิตย เล่มที่ 61 ตอนที่ 4 น.190-206. (ธันวาคม 2548)

พระธรรมนูญศาลยุติธรรมแล้ว เนื่องจากพระธรรมนูญศาลได้กำหนดข้อยกเว้นในเรื่ององค์คณะผู้พิพากษาของศาลชั้นต้นไว้ ดังนี้

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 25 ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นต้น นอกจากศาลแขวงและศาลยุติธรรมอื่น ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลนั้นกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ต้องมีผู้พิพากษาอย่างน้อยสองคนและต้องไม่เป็นผู้พิพากษาประจำศาลเกินหนึ่งคน จึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวง”

ดังนี้ เมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมและให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาบังคับใช้โดยอนุโลม ประกอบกับมาตรา 19 ยังได้กำหนดองค์คณะผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องประกอบด้วยผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้พิพากษาสมทบอีก 1 คน จึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ จึงเป็นกรณีกฎหมายพิเศษได้บัญญัติไว้แล้ว จึงไม่นำรูปแบบของคณะในส่วนที่ต้องมีเฉพาะผู้พิพากษาอาชีพอย่างน้อยสองคนจึงเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญามาบังคับใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และด้วยคดีทรัพย์สินทางปัญญาการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีพิเศษ ในการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีโดยศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 1/2536 ได้มีความเห็นเกี่ยวกับการให้มีบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในฐานะผู้พิพากษาสมทบ ดังมีรายละเอียดความเห็นของคณะกรรมการบางส่วนดังนี้

อาจารย์จรัญ ภักดีธนากุล เห็นว่า องค์คณะในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศควรมีผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิร่วมด้วย 1 คน เป็นบุคคลภายนอก คล้ายๆกับผู้พิพากษาสมทบแต่จะเรียกชื่อเป็นผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้พิพากษาสมทบก็ได้ ซึ่งจะมีผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ หรือผู้พิพากษาผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก 1 คน รวมเป็นองค์คณะ

“...จะได้ประโยชน์ในแง่การให้ความรู้กับศาลได้ดีกว่าในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ เพราะในระบบผู้เชี่ยวชาญเหมือนช่างบนฟุ้งข้างล่างไม่เหมือนกับผู้พิพากษา

ที่นั่งทำงานด้วยกัน และฟังในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรับผิดชอบด้วยกัน และควรจะมีผู้พิพากษาสมทบทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา...”⁸

จะเห็นว่า แนวคิดในการให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญามาจากความต้องการให้ผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาให้ความรู้กับศาล ซึ่งจะดีกว่าการใช้ผู้เชี่ยวชาญ เพราะผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะจะปรึกษาและต้องรับผิดชอบร่วมกัน แต่ถ้าเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงการให้ความเห็นแก่ศาล ส่วนศาลจะรับฟังหรือไม่เพียงไรเป็นดุลพินิจของศาล ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (ศาลสิทธิบัตร) ของประเทศเยอรมนีก็ได้ให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดี ในฐานะผู้พิพากษาสมทบแต่มีอำนาจเท่าเทียมกับผู้พิพากษาอาชีพ

4.1.4 คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา

จากการศึกษา การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในต่างประเทศ พบว่าประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสจะใช้คดีแพ่งบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ส่วนประเทศไทยคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีการดำเนินคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง เพราะการนำสืบพยานต้องใช้พยานที่มีความรู้ทางทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องนั้นๆ มาก ถ้าโจทก์ดำเนินคดีเองจะกระทำได้ยาก แต่ถ้าดำเนินคดีอาญา หน้าที่ในการสอบสวนพยานจะตกเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งพยานเหล่านี้จะได้แก่ อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ข้าราชการของสำนักงานกฤษฎีกา เป็นต้น⁹

ในการประชุมพิจารณาแนวทางในการจัดตั้งรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีประเด็นว่า ควรจะให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง

⁸ รายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 1/2536 วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2536 ณ ห้องประชุมอนุญาโตตุลาการ น.16-17.

⁹ รายงานการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ครั้งที่ 2/2536 วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ณ ห้องประชุมอนุญาโตตุลาการ น.4.

ประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาในส่วนของคดีอาญาด้วยหรือไม่ มติที่ประชุม เห็นด้วย 11 เสียง ไม่เห็นด้วย 1 เสียง และไม่ออกเสียง 1 คน ผู้ทำการศึกษา จะได้นำเสนอ ความเห็นในประเด็นควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณา คดีอาญาหรือไม่ ดังนี้

นายสมบุญ บุญภินนธ์ มีความเห็นว่า ควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศพิจารณาคดีอาญาดังนี้

“...สำหรับปัญหาว่าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ควรมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาดังหรือไม่ นั้น จะเห็นได้ว่า คดีทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในเรื่องเครื่องหมายการค้าจะมีจำนวน คดีอาญามากเท่ากับคดีแพ่ง ส่วนในคดีตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ และ พระราชบัญญัติสิทธิบัตรจะมีการดำเนินคดีอาญามากกว่าคดีแพ่ง เพราะการ นำสืบพยานต้องใช้พยานที่มีความรู้เรื่องกฎหมายต่างประเทศ ถ้าโจทก์ ดำเนินคดีเองจะกระทำได้ยาก แต่ถ้าดำเนินคดีอาญา หน้าที่ในการสอบสวน พยานจะตกเป็นของพนักงานสอบสวน ซึ่งพยานเหล่านี้จะได้แก่อาจารย์ใน มหาวิทยาลัย, ข้าราชการของสำนักงานกฤษฎีกา เป็นต้น คดีลิขสิทธิ์และ สิทธิบัตรจึงนิยมดำเนินคดีอาญามาก เพราะหน้าที่ในการสืบพยานหลักฐานที่ มีความยุ่งยากซับซ้อนตกเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั่นเอง ฉะนั้นศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จึงควรพิจารณาคดีอาญา ด้วย ซึ่งแตกต่างจากศาลแรงงานและศาลภาษีอากรกลางที่ไม่ค่อยมีปัญหา ยุ่งยากมากนักเพราะคดีอาญาของศาลภาษีอากรกลางนั้น จะเป็นเรื่องของ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับว่ามีเจตนาหลบเลี่ยงภาษีเท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงสามารถ แยกคดีอาญามาพิจารณาในศาลชั้นต้นทั่วไปได้ แต่ศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศนั้นจะแยกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศในส่วนอาญามาพิจารณาในศาลชั้นต้นทั่วไปได้ลำบาก...”¹⁰

¹⁰ เฟิงอ๋าง, น.4.

นายสุประดิษฐ์ หุตะสิงห์ เห็นว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา ดังนี้

“...รูปแบบเดิมของการจัดตั้งศาลภาษีอากรกลางและศาลแรงงานกลางจะไม่ นำคดีอาญาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย คดีอาญาคงอยู่ในอำนาจการพิจารณาของ ศาลอาญาตามเดิม แต่สำหรับคดีที่ขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศส่วนใหญ่จะเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และมีบางส่วน ที่เป็นคดีแพ่งอย่างเดียว ถ้ามองในแง่ของวิธีพิจารณาความแล้วคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก็สมควรต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตาม บทบัญญัติเกี่ยวกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศด้วย และถ้าฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ก็คงต้องรอฟังข้อเท็จจริงที่เป็นอันยุติในคดีอาญาก่อน ฉะนั้น ถ้าคดีศาล ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วนคดีแพ่งและคดีอาญา อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลเดียวกัน ย่อมสะดวกกว่าอยู่ในอำนาจการ พิจารณาคณะศาล และถ้าศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศรับเฉพาะคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วน คดีแพ่งก็จะทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลมีจำนวนน้อยมากไม่คุ้มกับ ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการจัดตั้งศาลดังกล่าวนี้...”¹¹

อย่างไรก็ตาม ยังมีความเห็นที่แตกต่างว่าไม่ควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า ระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาคดีอาญารวมกับคดีแพ่ง ได้แก่ นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา มี ความเห็น ดังนี้

“...ประเด็นการนำคดีอาญามาพิจารณารวมกับคดีแพ่ง เห็นว่า เหตุผลของการ จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นเหตุผลด้าน การเมือง ซึ่งประเทศไทยถูกบีบบังคับให้จัดตั้งขึ้น ดังนั้น เพื่อไม่ให้เป็นการบีบ บังคับคนไทยซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจำเลยในคดีนี้ จึงไม่ควรนำคดีอาญามารวม กับคดีแพ่งด้วย...”¹²

¹¹ เฟิงอ๋าง, น.5.

¹² เฟิงอ๋าง, น.12.

ผู้ทำการศึกษา เห็นด้วยกับนายสมบุรณ์ บุญภินันท์ และนายสุประดิษฐ์ หุตะสิงห์ เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญาและจากสถิติการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในประเทศไทยปรากฏว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีการฟ้องร้องกันส่วนใหญ่เป็นคดีอาญาเพื่อรักษาสิทธิทางแพ่ง¹³ จึงสมควรให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา เพราะถ้าหากแยกอำนาจศาลในการพิจารณาคดีแล้วตามหลักวิธีพิจารณาความอาญา ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา¹⁴ ในขณะที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีพิเศษ เกี่ยวด้วยเศรษฐกิจและอาจเกี่ยวข้องกับธุรกิจข้ามชาติ จึงเป็นการต้องเสียเวลาทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งของคู่ความและประโยชน์ส่วนรวมได้ นอกจากนี้ยังขัดกับหลักความสะดวก ซึ่งเป็นเหตุผลในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนี้ ซึ่งจะแตกต่างกับการพิจารณาคดีของศาลแรงงานและศาลภาษีอากร คดีแรงงานไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา ส่วนคดีภาษีอากรไม่มีปัญหายุ่งยาก เพราะเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกันว่ามีเจตนาหลบเลี่ยงภาษีเท่านั้น จึงแยกคดีอาญาไปพิจารณาในศาลชั้นต้นทั่วไปได้

4.1.5 อำนาจผู้พิพากษาสมทบ

ในบทนี้จะศึกษาบทบาทของผู้พิพากษาสมทบที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา การที่คดีแพ่งและคดีอาญามีหลักการที่แตกต่างกันทำให้มีความสงสัยว่าบทบาทของผู้พิพากษาสมทบในการเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีเหมาะสมเพียงใด

4.1.5.1 หลักการดำเนินคดีแพ่ง

หลักการดำเนินคดีแพ่ง คือ การที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายแพ่ง หรือคู่ความฝ่ายใดต้องการใช้สิทธิทางศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งการรับรอง ค้ำครอง และบังคับตามสิทธิของตน ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมี

¹³ จุมพล ภิญโญสินวัฒน์, "ฎีกาวิเคราะห์: การบังคับสิทธิทางแพ่งของการละเมิดลิขสิทธิ์," บทบัญญัติ เล่มที่ 58 ตอนที่ 2 น. 168-169. (มิถุนายน 2545)

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

ฐานะเช่นใด ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งนั้นคู่ความต้องมิฐานะเท่าเทียมกันตั้งอยู่บนพื้นฐานเรื่องทฤษฎีการต่อรอง หรือที่เรียกว่า “หลักความตกลง” ซึ่งมีปรัชญาของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเน้นที่การประนีประนอม จึงให้ศาลมีอำนาจใกล้เคียงให้คู่ความตกลงกัน ในขณะที่คู่ความในคดีแพ่งสามารถตกลงในเรื่องต่างๆได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการใกล้เคียงเจรจาต่อรอง หรือประนีประนอมยอมความกัน หากความตกลงของคู่ความนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเพื่อคู่ความตกลงกันอย่างไรแล้วศาลต้องปฏิบัติตามความตกลงนั้น ดังตัวอย่างคดีละเมิดทางแพ่งดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9277/2547 วินิจฉัยว่า “การที่จำเลยทั้งสองนำชื่อทางการค้าของโจทก์ทั้งสองคำว่า “ไต่ะกัง” ที่โจทก์ทั้งสองใช้เป็นชื่อห้างโจทก์ที่ 1 และใช้เป็นเครื่องหมายการค้ากับสินค้าทองคำ ไปใช้เป็นชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 2 ว่า “ห้างหุ้นส่วนจำกัดห้างขายทองไต่ะกังเยาวราช” ก็ย่อมทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิดว่าสถานประกอบการค้าทองคำของจำเลยทั้งสอง เป็นสถานประกอบการค้าทองคำของโจทก์ทั้งสองหรือเป็นสถานประกอบการค้าทองคำที่โจทก์ทั้งสองมีส่วนร่วมอยู่ด้วย เป็นเหตุให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายจากการสับสนหรือหลงผิดดังกล่าวได้เช่นกัน เมื่อจำเลยทั้งสองไม่ได้รับอนุญาตจากโจทก์ทั้งสองให้ใช้ชื่อทางการค้าคำว่า “ไต่ะกัง” เป็นเหตุให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหายจึงเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิในชื่อทางการค้าของโจทก์ทั้งสอง โจทก์ทั้งสองย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสอง เนื่องจากการใช้ชื่อทางการค้าของโจทก์ทั้งสองโดยไม่ขออนุญาต ตามประมวลกฎหมายและวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 และ 420”¹⁵

4.1.5.2 หลักการดำเนินคดีอาญา

ส่วนหลักการดำเนินคดีอาญา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือการชี้ขาดข้อเท็จจริงในเรื่องที่มีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หากมีการชี้ขาดว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิด ในการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์กระบวนการค้นหาความจริงจะต้องอาศัยการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ในคดีอาญาศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานจนปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงลงโทษ

¹⁵ รวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีเครื่องหมายการค้า, 2 เล่ม, เล่มที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์, 2551), น.509.

จำเลยได้ การฟังข้อเท็จจริงอย่างใดว่าจะเป็นที่ยุติจึงต้องไม่ใช่การที่โจทก์มีพยานหลักฐานที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือมากกว่าจำเลยอย่างในคดีแพ่ง ในคดีอาญาต้องใช้หลักการตรวจสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริง

ดังนั้น การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาจึงแตกต่างกัน การให้ผู้พิพากษาสมทบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในทุกคดี มีความจำเป็นต้องให้ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมในองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีหรือไม่ มีข้อพิจารณา ดังนี้

(1) ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ องค์คณะผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจไกล่เกลี่ยคดี¹⁶ ไม่ว่าจะอยู่ในขั้นตอนใดศาลมีอำนาจไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกัน¹⁷ ซึ่งในทางปฏิบัติคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพในความผิดที่เกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ ละเมิดเครื่องหมายการค้า อันเป็นคดีอาญาที่ยอมความได้ ก็จะมีประเด็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทน บทบาทของผู้พิพากษาสมทบจึงใช้ความรู้ความสามารถในทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเข้าช่วยผู้พิพากษาน้อยมาก การไกล่เกลี่ยเรื่องค่าเสียหายหรือให้ยุติคดีไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้พิพากษาสมทบ

(2) ในคดีอาญา การพิจารณาคดีมีประเด็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ การกระทำผิดครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ อยู่ในความรู้ความสามารถของผู้พิพากษาอยู่แล้ว ส่วนการพิพากษาคดีอาญา การกำหนดโทษนั้นศาลมีบัญญัติมาตรฐานการลงโทษอยู่แล้ว

(3) ความเป็นกลางของผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมาจากภาคเอกชนและภาคราชการอันอาจมีความเกี่ยวพันในคดี โดยเฉพาะในคดีอาญา

ดังนั้น การให้ผู้พิพากษาสมทบมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า ควรจะให้ผู้พิพากษาสมทบเข้าร่วมในคดี ที่จำเลยให้การปฏิเสธ เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยคดีอาญาในส่วนขององค์ประกอบความผิดและเจตนา ดังนี้

¹⁶ ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ข้อ 5.

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3562/2548 วินิจฉัยว่า “โจทก์บรรยายฟ้องเพียงว่า จำเลยทั้งสามได้ร่วมกันใช้ จำหน่าย เสนอ จำหน่าย ตลอดจนให้บริการ ภายใต้เครื่องหมายบริการตามฟ้องของโจทก์ โดยการบริการเสนอจำหน่ายเครื่องดื่มและอาหาร ตลอดจนการบริหาร รวมทั้งใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการบริการในร้านอาหาร โดยใช้เครื่องหมายบริการตามฟ้องของโจทก์ประกอบกิจการเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของจำเลยทั้งสาม ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสามตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 4, 108, 110 โดยไม่ปรากฏในคำฟ้องของโจทก์เลยว่า เครื่องหมายบริการที่จำเลยทั้งสามใช้ในการประกอบกิจการนั้น เป็นเครื่องหมายบริการปลอมหรือไม่ ประกอบกับฟ้องของโจทก์ก็ไม่ได้บรรยายให้ปรากฏด้วยว่า การกระทำของจำเลยทั้งสามดังกล่าวจะเป็นความผิดฐานอื่นหรือไม่ ฟ้องของโจทก์จึงไม่ครบองค์ประกอบความผิดที่จะลงโทษจำเลยทั้งสามตามที่โจทก์ขอได้”¹⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3796/2548 วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องว่า จำเลยเสนอจำหน่ายและมีไว้เพื่อจำหน่าย ซึ่งสินค้าของกลางเมื่อข้อเท็จจริงรับฟังว่า จำเลยเป็นเพียงพนักงานขายในร้านที่เกิดเหตุ มีหน้าที่ดูแลการขายสินค้าในร้านให้แก่นายจ้างเท่านั้น สินค้าดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นรายละเอียดเฉพาะ ทั้งลักษณะทางกายภาพและส่วนผสมของเส้นลวดที่บุคคลทั่วไปไม่อาจทราบได้โดยง่าย นอกจากต้องได้รับการอบรมโดยเฉพาะ ขณะเกิดเหตุจำเลยอายุเพียง 24 ปี เพิ่งสำเร็จการศึกษา ทั้งยังเริ่มทำงานก่อนเกิดเหตุเพียง 4 เดือน ไม่น่าเชื่อว่าจำเลยจะทราบถึงลักษณะสินค้าปลอม และถือว่าจำเลยได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านี้เป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอม จำเลยจึงไม่มีเจตนากระทำความผิดตามฟ้อง แต่เมื่อสินค้าสายเคเบิลไฟฟ้าของกลางจำนวน 7 กล่อง และกล่องที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมจำนวน 2 กล่องเป็นสินค้าที่มีไว้จำหน่ายอันเป็นการกระทำความผิด แม้จำเลยจะไม่มีเจตนากระทำความผิดก็ต้องรับตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 115”¹⁹

4.2 อำนาจฟ้องและเขตอำนาจศาล

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 3.1.1.2 และ หัวข้อ 3.5 พบว่า เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้กฎหมายที่ใช้บังคับกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแต่ละฉบับ ได้แก่

¹⁸ รวมคำพิพากษาศาลฎีกาคดีเครื่องหมายการค้า, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 15, น.353.

¹⁹ อ้างแล้ว, น.354.

พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆอันเกี่ยวกับลักษณะทั่วไป การได้มาซึ่งสิทธิ และขอบเขตแห่งสิทธิอันเป็นการจำกัดการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท แม้จะมีบทบัญญัติพิเศษบางประการเกี่ยวกับการดำเนินคดีละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ เช่น อายุความฟ้องร้อง ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและคำสั่งศาลอันเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็หาได้มีบทบัญญัติเฉพาะว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแต่ละประเภทไม่

ดังนั้น ก่อนวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2539 คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบังคับแก่การดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลยุติธรรม ซึ่งมีวิธีการดำเนินคดีที่แตกต่างกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน และตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2540 การพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็จะอยู่ภายใต้อำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ²⁰ โดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2539 สาระสำคัญของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้แก่ การกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล การแต่งตั้งและถอดถอนผู้พิพากษาการอุทธรณ์สำหรับวิธีพิจารณาคดีในกระบวนการพิจารณาบางเรื่อง ไม่ว่าทางแพ่งหรือทางอาญา เช่น การแก้ไขกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบหรือผิดหลง การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่คู่ความตกลงกัน วิธีติดต่อระหว่างศาล คำฟ้อง คำคู่ความ การยื่นคำคู่ความ การขานัดยื่นคำให้การ การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อนการพิจารณาคดี การดำเนินการสืบพยาน การรับฟังพยานหลักฐาน การจัดหาล่าม การปล่อยชั่วคราว การยื่นคำร้องขอหมายค้น ผัดฟ้อง หรือฝากขัง การเบิกความของจำเลย เป็นต้น

²⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 8

ให้เป็นไปตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 และหากกรณีไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดข้างต้นก็นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม²¹ ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6147/2544 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยโดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) ประกอบการพิจารณาประเด็นคำฟ้องชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6147/2544 วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องกล่าวหาว่าจำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 กระทำผิดข้อหาละเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม งานสิ่งบันทึกเสียง และงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นและขอให้ลงโทษตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 28,30,69 ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงพอที่จะทำให้จำเลยที่ 1 ถึงที่ 6 เข้าใจถึงข้อกล่าวหาของโจทก์ได้ดีว่าจำเลยละเมิดลิขสิทธิ์ต้องงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทใดของใครอย่างใดแล้ว ส่วนข้อเท็จจริงในรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของงานแต่ละประเภท รวมทั้งวิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายแต่ละคนนั้น หากจำเลยโต้แย้งสิทธิของผู้เสียหายก็เป็นข้อเท็จจริงที่สามารถนำสืบกันต่อไปในชั้นพิจารณาได้ ไม่จำเป็นต้องระบุไว้โดยละเอียดในคำฟ้อง ดังนั้นคำฟ้องของโจทก์จึงชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5) ประกอบด้วยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 แล้ว²²

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 7 ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทางแพ่งและอาญา แต่การศึกษาวินิจฉัยจะนำเสนอการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทางอาญาเท่านั้น และจะนำเสนอในสาระสำคัญเพื่อเปรียบเทียบกับกระทำความผิดอาญาทั่วไป

²¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น. 487-489.

²² www.judiciary.or.th วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้กำหนดลักษณะของคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่

(1) คดีอาญาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร เช่น คดีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ คดีความผิดเกี่ยวกับการเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร เป็นต้น

(2) คดีอาญาเกี่ยวกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272(1) และมาตรา 273 ถึงมาตรา 275 ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับการกระทำต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทเครื่องหมายการค้า ได้แก่ ความผิดฐานปลอม และเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนไว้แล้ว เป็นต้น

(3) คดีอาญาที่เกี่ยวกับข้อพิพาทในการออกแบบวงจรรวม การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ชื่อทางการค้า ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่แสดงถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า ความลับทางการค้า และการคุ้มครองพันธุ์พืช ได้แก่ ความผิดฐานเปิดเผยความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 324 และความผิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่ ตามกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ เป็นต้น

4.2.1 ผู้มีอำนาจฟ้อง

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น การฟ้องคดีละเมิดสิทธิหรือการใช้สิทธิดำเนินคดีในกรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาบัญญัติไว้ เช่น การอุทธรณ์คำวินิจฉัย หรือคำสั่งของคณะกรรมการสิทธิบัตร บุคคลใดจะมีอำนาจฟ้องคดีสู่ศาลเป็นสาระสำคัญ เนื่องจากถ้าศาลวินิจฉัยว่าเป็นผู้ไม่มีอำนาจนำคดีมาสู่ศาลแล้ว ศาลก็ต้องยกฟ้องนั้น ในการพิจารณาผู้มีอำนาจฟ้องในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

พ.ศ. 2540 ไม่ได้บัญญัติไว้ จึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ผู้มีอำนาจนำคดีมาสู่ศาลจะต้องเป็นผู้เสียหาย หรือพนักงานอัยการ²³

(1) ผู้เสียหาย ในกรณีที่เกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ผู้เสียหายที่จะมีอำนาจฟ้อง ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) บัญญัติไว้ ได้แก่ ผู้ถูกระทำละเมิดสิทธิซึ่งกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแต่ละประเภทถือว่าเป็นความผิดอาญา เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ นักแสดง ผู้ทรงสิทธิบัตรการประดิษฐ์หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ เจ้าของเครื่องหมายการค้า เป็นต้น ทั้งนี้ รวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้ ตามมาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ ผู้อนุบาลของคนที่ไร้ความสามารถ ผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคล ซึ่งได้ถูกระทำละเมิดสิทธิตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

(2) พนักงานอัยการ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต่อเมื่อมีการสอบสวนในความผิดอาญานั้นก่อน แต่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในทางอาญาเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือเป็นความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์อันเป็นความผิดอันยอมความได้ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 66 เป็นต้น

พนักงานอัยการจะทำการสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ตามกฎหมายแล้ว²⁴ ด้วยการที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ²⁵

ดังนั้น หากผู้เสียหายไม่เป็นผู้ฟ้องร้องคดีด้วยตนเอง ก็อาจให้พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีแทนได้ เมื่อได้ทำการร้องทุกข์ไว้ตามกฎหมายแล้ว ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยประเด็นเป็นผู้เสียหายหรือไม่ใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6147/2544 ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6147/2544 วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องจำเลยให้การรับสารภาพข้อเท็จจริงในคดีรับฟังเป็นยุติตามคำฟ้องว่า บริษัทตามฟ้องเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรม

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121

²⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(7)

งานสิ่งบันทึกเสียงและงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามคำฟ้องยอมเป็นผู้เสียหายและมีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่จำเลยโดยชอบ ทั้งได้มีการร้องทุกข์ภายในอายุความตามกฎหมายแล้ว การที่จำเลยอุทธรณ์ว่า บริษัทดังกล่าวไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่มีอำนาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ และงานของผู้เสียหายไม่ใช่งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงขัดแย้งกับคำรับสารภาพของจำเลย ทั้งเป็นข้อเท็จจริงที่จำเลยได้กล่าวอ้างขึ้นมาใหม่ในชั้นอุทธรณ์ มิใช่เป็นข้อเท็จจริงที่ได้ยกขึ้นมาก่อนแล้วโดยชอบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลฎีกาแผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจึงไม่รับวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 195 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 45²⁶

อนึ่ง ในการฟ้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จากสถิติการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในประเทศไทย พบว่า คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่มีการฟ้องร้องกันส่วนใหญ่เป็นคดีอาญา เพื่อรักษาสิทธิทางแพ่ง²⁷ โดยมีปริมาณร้อยละกว่า 90 เป็นคดีอาญาที่มาสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง (โปรดดูตาราง 1)

กรณี การรักษาสิทธิทางแพ่งด้วยการฟ้องคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศน่าจะขัดกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ให้การบังคับการใช้สิทธิทางแพ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับการบังคับใช้สิทธิในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศของประเทศที่พัฒนาแล้ว (โปรดดูบทที่ 2)

ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า แม้กฎหมายที่ใช้บังคับกับทรัพย์สินทางปัญญาจะบัญญัติให้การละเมิดสิทธิเป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษไว้ เพื่อให้เจ้าของสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการทางอาญาด้วย แต่ก็มีความผิดต่อส่วนตัวอันเป็นความผิดอันยอมความได้ อีกทั้ง

²⁶ www.judiciary.or.th วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

²⁷ จุมพล ภิญโญสินวัฒน์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น.168.

โทษที่กำหนดไว้เป็นโทษซึ่งมิใช่อัตราโทษสูงที่จะแสดงให้เห็นว่าเป็นความผิดร้ายแรง แต่มีการกำหนดอัตราโทษปรับสูง ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดอันยอมความได้ โดยกำหนดอัตราโทษไว้เป็นโทษจำคุก ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 4 ปี และกำหนดโทษปรับสูงตั้งแต่ 100,000 บาท ถึง 800,000 บาท เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับพฤติการณ์และผลร้ายจากการกระทำผิดได้อีกทางหนึ่ง และลักษณะการกระทำละเมิดก็มีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเป็นการโต้แย้งสิทธิในทางแพ่งที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในการได้รับการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งได้อยู่แล้ว นอกจากนี้การบังคับสิทธิในทางทรัพย์สินทางปัญญาโดยฟ้องเป็นคดีแพ่ง มีข้อดีหลายประการ เช่น มาตรฐานการพิสูจน์ในทางแพ่งน้อยกว่าในคดีอาญา ที่เรียกว่า Proof of the Balance of Probability กล่าวคือ ภาระการพิสูจน์ให้เห็นถึงพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือกว่ากัน²⁸ ผู้เสียหายจึงน่าสืบให้เพียงพอให้เชื่อฟังเป็นยุติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 104 เท่านั้น ก็สามารถชนะคดีได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำละเมิดโดยตรงได้ โดยไม่ต้องติดขัดในเรื่องภาระการพิสูจน์ หรือการได้รับค่าเสียหาย ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องความเสียหายได้ตามจำนวนที่สามารถนำสืบได้โดยไม่ถูกจำกัดตามส่วนแบ่งที่จะได้รับจากอัตราโทษปรับอย่างในคดีอาญา

ดังนั้น การฟ้องคดีแพ่งน่าจะรวดเร็วและได้รับการเยียวยาได้ดีกว่าการฟ้องเป็นคดีอาญา อย่างไรก็ดี จากสถิติข้างต้นเห็นได้ชัดเจนว่า การรักษาสิทธิในทางแพ่งในประเทศไทยใช้กระบวนการทางอาญาเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มีข้อมูลปรากฏว่า การฟ้องคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับ “ลิขสิทธิ์” ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดกลับเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์รายย่อย เช่น ขงกลางเป็นแผ่นซีดีไม่เกิน 10 แผ่น ซึ่ง การรักษาสิทธิในทางแพ่งเช่นนี้ ผู้เสียหายควรจะฟ้องเป็นคดีแพ่งด้วยตนเองแทนการร้องทุกข์ให้เจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการดำเนินคดีแทน²⁹

ผู้ทำการศึกษา จึงเห็นว่า ควรจะได้กำหนดราคาทรัพย์สินทางปัญญาไม่เกิน 300,000 บาท และอาจขยายได้โดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาให้เป็นอำนาจของผู้พิพากษา 1 คน (โดยอาศัย

²⁸ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมโกวิท, 2542), น. 386.

²⁹ จุมพล ภิบุญสินวัฒน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 13, น.163-170.

อำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 25) ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

เนื่องจากคดีทุนทรัพย์พิพาทไม่สูงเป็นคดีส่วนใหญ่ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีข้อเท็จจริงไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์รายย่อย ซึ่งหากมีการกำหนดให้เป็นอำนาจผู้พิพากษา 1 คน ในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ผู้พิพากษาศมทบก็จะมีบทบาทน้อยลงในการต้องมาเป็นองค์คณะในเวรปฏิบัติการตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ที่ผู้พิพากษาศมทบจะต้องมีตารางการเข้าเวรปฏิบัติการในคดีจำเลยรับสารภาพไปด้วย อันมีประโยชน์หลายประการได้แก่ การประหยัดค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายแก่ผู้พิพากษาศมทบ คดีเสร็จเร็วเนื่องจากบางครั้งต้องรอผู้พิพากษาศมทบที่ไม่อาจมาหรือมาไม่ทันเวรปฏิบัติการ

4.2.2 เขตอำนาจศาล

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 3 ให้ความหมายของ “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” ไว้คือ “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง” และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค ซึ่งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางถือว่าได้จัดตั้งขึ้นด้วยอำนาจของมาตรา 5 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติข้างต้นและได้เปิดทำการแล้วตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ตามมาตรา 3 แห่งพระราชกฤษฎีกาเปิดทำการศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง พ.ศ. 2540

สำหรับการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาภาค พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 6 ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ ซึ่งจะต้องระบุเขตศาลและกำหนดที่ตั้งศาลนั้นไว้ด้วย จนถึงขณะนี้ (พ.ศ.2551) ยังไม่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคออกมา ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคจึงยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น ทำให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางคงเป็นศาลเดียวที่ได้จัดตั้งขึ้นตั้งแต่มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและ

การค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 (โปรดดูหัวข้อ 4.1.1)

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีเขตอำนาจตลอด กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และ จังหวัดปทุมธานี³⁰ มีปัญหาว่าเหตุใดพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 จึงกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตเฉพาะใน กรุงเทพมหานครและอีก 5 จังหวัดปริมณฑลรอบกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ในเรื่องนี้คณะกรรมการยกเว้นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เห็นว่าในคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา หากให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตศาลนอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร และ 5 จังหวัดปริมณฑล ดังกล่าว จะเป็นปัญหาสำหรับคดีอาญาที่ศาลดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาพิพากษา กล่าวคือ จะต้องใช้เวลาเดินทางและมีปัญหาอุปสรรคในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาล ซึ่งทำยี่สิบสองคณะกรรมการจึงเห็นว่าควรกำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง มีเขตศาลเท่าที่กล่าวแล้วเท่านั้น ทั้งนี้จะเป็นการสอดคล้องกับเขตศาลภาคีอากรกลางตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาคีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาคีอากร พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นศาลชำนาญพิเศษที่ได้จัดตั้งไว้แล้ว อันจะทำให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีไม่สับสนในเขตศาลของศาลชำนาญพิเศษทั้งสองศาลด้วย³¹

ในคดีอาญาทั่วไป ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 ถึงมาตรา 25 บัญญัติถึงเขตอำนาจศาลที่จะพิจารณาพิพากษาคดีอาญา สำหรับการฟ้องคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศนั้น เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว หากปรากฏว่าคดีดังกล่าวอยู่ในเขต

³⁰ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคสอง

³¹ ปริญา ดิณดุจ, "กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา," เอกสารการสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 9 -15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2547), น. 326-327.

5 จังหวัดข้างต้น โจทก์ต้องนำคดีดังกล่าวมาฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะนำไปฟ้องที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการ ศาลจังหวัดสมุทรสาคร ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดนนทบุรี และศาลจังหวัดปทุมธานีไม่ได้ แต่ถ้าคดีดังกล่าวอยู่ในเขตจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่กล่าวข้างต้นแล้ว โจทก์อาจนำคดีฟ้องต่อศาลจังหวัดนั้น หรือศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็ได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 วรรคแรก

ในขณะที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคังยังไม่ได้จัดตั้งขึ้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 วรรคสอง ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีอำนาจให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องไว้หรือศาลอื่นดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ อันมิใช่เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีได้ตามความจำเป็น หมายความว่า ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจจะให้ศาลจังหวัดดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง รับฟ้อง รับคำให้การ เตรียมนัดชี้สองสถาน เตรียมที่จะสืบพยาน จนถึงให้อำนาจศาลจังหวัดดำเนินการสืบพยาน³²จนเสร็จแล้วทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดทำคำพิพากษาเสร็จแล้วถึงไปให้ศาลในจังหวัดนั้นๆ อ่าน อันเป็นวิธีการใหม่ไม่เคยใช้ในศาลแรงงานหรือศาลภาษีอากร ที่ใช้วิธีให้ผู้พิพากษาจากศาลในส่วนกลางไปนั่งพิจารณาคดีที่ศาลในต่างจังหวัด

ในการให้ศาลจังหวัดดำเนินการพิจารณาแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนั้นในงานวิจัยส่วนบุคคลหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง หัวข้อ "ปัญหาการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลต่างจังหวัด" ของนายปรัชญา โกไศยกานนท์ ได้ทำแบบสอบถามผู้พิพากษา พนักงาน

³² พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 21

อัยการและทนาย พบว่า “มีผู้พิพากษาบางท่านให้ความเห็นว่า การให้ผู้พิพากษาในศาลต่างจังหวัด
กระทำการแทนอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญ”³³

ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า รัฐธรรมนูญที่อ้างถึงน่าจะหมายถึง รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 236³⁴ บัญญัติว่า

มาตรา 236 บัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบ
องค์คณะ และผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย
คดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้ำวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ”

จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญข้างต้น ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า การที่ศาลจังหวัดดำเนินการ
พิจารณาแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง แล้วส่งสำนวนให้ศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางทำการพิพากษานี้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
มาตรา 236 ตอนท้ายแล้ว เนื่องจากศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาล
ชำนาญพิเศษที่มีวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษแตกต่างจากศาลธรรมดา ซึ่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
ทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและ
การค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติให้อำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้า
ระหว่างประเทศ ดังกล่าวไว้ในกรณีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคยังไม่
ถูกจัดตั้งขึ้น ในมาตรา 21 และ มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว อีกทั้งการดำเนินกระบวน
พิจารณาแทนนั้นไม่ใช่การวินิจฉัยชี้ขาดคดี ซึ่งผู้พิพากษานายเดี๋ยวมียอำนาจพิจารณา³⁵
เช่นเดียวกับคดีทั่วไป

แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ทำให้ชัดเจนารมณในการจัดตั้งศาลทรัพย์สิน
ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในประเด็นที่ต้องการให้บุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และ

³³ ปรัชญา โกไศยกานนท์, “ปัญหาการนั่งพิจารณาและพิพากษาคดีทรัพย์สินทาง
ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลต่างจังหวัด”, (งานวิจัยส่วนบุคคล หลักสูตรผู้บริหาร
กระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 7 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2547), น. 49.

³⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 10 ศาล ส่วนบททั่วไป
มิได้บัญญัติหลักการตามมาตรา 236 ไว้ อย่างไรก็ตาม พระธรรมนูญศาล มาตรา 28 และมาตรา 29
ได้บัญญัติในเรื่องการทำการแทนองค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีไว้

³⁵ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 24 และมาตรา 25

ความเข้าใจในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย เนื่องจากศาลจังหวัดไม่มีผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษาในศาลต่างจังหวัดขาดความชำนาญ ประสบการณ์ในการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ³⁶ ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาสมทบก็ไม่ไปนั่งพิจารณาในศาลจังหวัดด้วย จึงอาจมองได้ว่า “คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องการผู้พิพากษาสมทบจริงหรือ หรือเพียงการได้รับความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหรือพยานผู้เชี่ยวชาญก็เพียงพอแล้ว”

4.3 การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 และ มาตรา 30 บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้ดังนี้

มาตรา 26 บัญญัติว่า “กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และข้อกำหนดตามมาตรา 30 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา 30 บัญญัติว่า “เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางโดยอนุมัติประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้ แต่ข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยต้องลดน้อยกว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ข้อกำหนดนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติประธานศาลฎีกา ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐาน คือ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 เพื่อ

³⁶ ปรัชญา โกไศยกานนท์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 33, น.48.

ใช้บังคับในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและศาลอื่นที่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในวันเดียวกัน จึงมีผลใช้บังคับในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540

ดังนี้ วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดของการดำเนินกระบวนการพิจารณาและในส่วนที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานต้องบังคับตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ที่ได้บัญญัติและกำหนดไว้ก่อน หากพระราชบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวมิได้บัญญัติหรือกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือการรับฟังพยานหลักฐานข้อใดไว้ จึงจะบังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคดีอาญาในศาลแขวงโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

หลักการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ การทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม การดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่เป็นไปโดยสะดวกแก่ศาล คู่ความ และบุคคลที่เกี่ยวข้องย่อมทำให้การพิจารณาคดีต้องล่าช้าและขาดความเที่ยงธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ล่าช้าและไม่สะดวกเท่ากับเป็นการปฏิเสธความยุติธรรม³⁷ หลักความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จึงมีความสำคัญที่สุด ส่วนรายละเอียดของบทบัญญัติที่เอื้อต่อหลักความสะดวก ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 (โปรดดูหัวข้อที่ 3.5.7)

ในคดีอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรมนั้น จะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยต้องลดน้อย

³⁷ ปริญญา ดีผดุง, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 31, น. 343.

กว่าที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้จำเลยมีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ จำเลยในคดีอาญาจะให้การอย่างไรก็ได้ หรือจะไม่ให้การเลย และไม่ถือว่าจำเลย “ให้การรับในข้อที่จำเลยไม่ให้การหรือการนิ่ง” อย่างในคดีแพ่ง

อย่างไรก็ตามข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 42 กำหนดให้นำการดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางแพ่งมาใช้แก่คดีอาญาโดยอนุโลม ได้แก่ การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้ก่อน เอกสารต่างประเทศ การพิจารณาลับ การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ การรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ การรับฟังพยานบอกเล่า การวินิจฉัยชี้ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานการสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีหลักเกณฑ์ทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 3 เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาผิดระเบียบ หรือผิดพลาดทำการแก้ไขให้ถูกต้องได้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควร ยกเว้นข้อที่ผิดระเบียบหรือผิดพลาดเกิดจากความจงใจหรือละเลยเพิกเฉยของคู่ความฝ่ายนั้น เป็นการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ ไม่ถือเอาการดำเนินกระบวนการที่ผิดระเบียบหรือผิดพลาดมาเป็นข้อแพ่งชนะในคดี

และ ข้อ 5 แห่งข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 กำหนดวิธีการติดต่อระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกับศาลอื่นอาจทำได้โดยโทรสารสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นแทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษหรือประกอบกันได้

ในหัวข้อ 4.3 การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ผู้ทำการศึกษาจะได้กล่าวพอเป็นสังเขป เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาที่กระทบต่อ “ผู้พิพากษาสมทบ” ดังนี้

4.3.1 กระบวนการก่อนฟ้องคดี

กระบวนการพิจารณาก่อนยื่นคำฟ้อง กระบวนการขอหมายจับ หมายค้น การขอคัดฟ้อง หรือฝากขัง เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ไม่ได้บัญญัติไว้ มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องข้างต้นมาใช้โดยอนุโลม

สำหรับการขอลอยชั่วคราว ข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 41 กำหนดว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไว้” แต่ไม่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการขอลอยชั่วคราว กระบวนพิจารณาในการขอลอยชั่วคราว และการวินิจฉัยสั่งคำร้องขอลอยชั่วคราว จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าว

4.3.1.1 คำฟ้อง

การบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญาต่างกับการบรรยายคำฟ้องในคดีแพ่ง ซึ่งแสดงให้พอเข้าใจได้ถึงสภาพแห่งข้อหา ข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหา และคำขอบังคับ ก็เป็นการเพียงพอและถือว่าเป็นคำฟ้องที่ชอบด้วยกฎหมายตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 6 แล้ว แต่การบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาไม่ได้กำหนดไว้ จึงต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 ให้นำหลักเกณฑ์การบรรยายคำฟ้องในคดีอาญาทั่วไปมาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนี้ การบรรยายคำฟ้องที่ไม่ชอบหลักเกณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาย่อมเป็นคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและศาลไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยแม้จำเลยจะให้การรับสารภาพได้

การบรรยายคำฟ้องเคลือบคลุมในคดีอาญาเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้เสมอ แม้จำเลยมิได้ให้การต่อสู้ หรือแม้แต่จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลก็ไม่อาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1720/2544 วินิจฉัยว่า “โจทก์ฟ้องจำเลยฐานเบิกความเท็จ โดยบรรยายฟ้องว่าคำเบิกความของจำเลยเป็นข้อสำคัญในคดี มิได้บรรยายรายละเอียดว่า ข้อความอันเป็นเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดีก่อนอย่างไร แต่โจทก์ก็ได้บรรยายถึงการเบิกความอย่างไรเป็นความเท็จและความจริงเป็นอย่างไร ซึ่งในคดีที่จำเลยเบิกความนั้น ส. ถูกฟ้องเป็นจำเลยข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ข้อที่ว่า ส. เป็นคนร้ายฆ่าผู้ตายหรือไม่เป็นข้อสำคัญในคดีดังกล่าว เมื่อความจริง ส. ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตาย แต่จำเลยเบิกความว่าไม่ได้หันไปดูว่าใครเป็นคนยิงและถูกยิงไม่เห็นเหตุการณ์ขณะที่มีการยิงกัน คำเบิกความของจำเลยตามที่โจทก์ฟ้องดังกล่าวย่อมเป็น

ข้อสำคัญในคดีที่เข้าใจได้อยู่ในตัวเอง ฟ้องโจทก์จึงมีรายละเอียดพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดีชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158(5)”³⁸

4.3.1.2 คดีอาญาทั่วไปเกี่ยวเนื่องคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 35 และมาตรา 36 ให้ความสะดวกแก่โจทก์ที่จะฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นได้ด้วย และในการฟ้องคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันในความผิดที่เกี่ยวข้องกันและบางกรรมไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีอำนาจรับพิจารณาพิพากษาทุกกรรมหรือไม่รับพิจารณาเฉพาะกรรมใดกรรมหนึ่งหรือหลายกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยให้โจทก์แยกฟ้องเป็นคดีใหม่ยังศาลที่มีอำนาจก็ได้ โดยคำนึงถึงประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ ผู้ทำการศึกษาจะได้ยกตัวอย่างทั้ง 2 กรณี ดังนี้

(1) กรณีคดีที่มีการกระทำความผิดเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 และความผิดบทใดบทหนึ่ง ซึ่งไม่จำกัดว่าจะจะเป็นบทที่กฎหมายมีกำหนดโทษหนักที่สุดหรือไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องรับพิจารณาพิพากษาข้อหาความผิดบทอื่นด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จำเลยมีไว้เพื่อขายซึ่งวีดีโอเทปอันเป็นโสเภณีสกนวัสดุ ซึ่งได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นจำนวน 100 ม้วน เจ้าพนักงานจับจำเลยได้พร้อมวีดีโอเทปจำนวนดังกล่าวเป็นของกลาง เห็นได้ว่า เป็นการกระทำความผิดเดียวกันต่อเทปคาสเซตจำนวนดังกล่าวของจำเลยเป็นการกระทำโดยมีเจตนาเดียวกัน แต่ต้องด้วยองค์ประกอบความผิดตามกฎหมาย 2 บทเป็นความผิดกรรมเดียว

³⁸ www.judiciary.or.th วันที่ 14 พฤษภาคม 2551

นั่นคือ เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 70 วรรคสอง ประกอบมาตรา 31(1) และเป็นความผิดฐานเป็นผู้ประกอบกิจการเทปหรือวัสดุโทรทัศน์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวัสดุโทรทัศน์ พ.ศ. 2504 มาตรา 34 ประกอบมาตรา 6 วรรคหนึ่ง ดังนี้ พนักงานอัยการโจทก์อาจฟ้องความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้เสียหายร้องทุกข์ภายในกำหนดอายุความตามกฎหมายอันเป็นความผิดบทที่อยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศรวมกับความผิดอีกบทที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นคดีเดียวกันต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้

(2) กรณีคดีที่มีการกระทำอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันในความผิดที่เกี่ยวข้องกัน แม้บางกรรมซึ่งไม่จำกัดว่ากฎหมายกำหนดอัตราโทษไว้เท่าใดจะไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 โจทก์อาจฟ้องจำเลยสำหรับความผิดกรรมที่อยู่และกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวเนื่องกันนั้นรวมกันมาในคำฟ้องเดียวกันได้ ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่จะสั่งให้โจทก์แยกฟ้องสำหรับความผิดที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีใหม่ยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัดหรือศาลแขวงที่มีอำนาจก็ได้ โดยให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศคำนึงถึงความสะดวกและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจว่าจำเลยขายโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย ขอให้ดำเนินคดีแก่จำเลย เจ้าพนักงานตำรวจแต่งกายนอกเครื่องแบบไปล่อซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจากจำเลย เมื่อจำเลยขายไปแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจึงแสดงตนและเข้าจับกุมจำเลย แต่จำเลยไม่ยอมให้จับโดยต่อสู้และขัดขวางการจับกุมของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 70 วรรคสองประกอบ มาตรา 31(1) และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 วรรคสอง

ดังนี้ ความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้ายเป็นความผิดต่างกรรมกัน เพราะจำเลยกระทำความผิด 2 ฐานความผิดโดยมีเจตนาต่างกัน

พนักงานอัยการโจทก์อาจฟ้องความผิดทั้งสองฐานที่เกี่ยวข้องกันนั้นต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศได้ ส่วนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะรับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาทุกกรรมหรืออาจใช้ดุลพินิจรับคำฟ้องของโจทก์เฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และสั่งให้โจทก์แยกฟ้องความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 วรรคสอง ยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัดแล้วแต่กรณีก็ได้ จำเลยก็จะได้รับการพิจารณาพิพากษาจากศาลยุติธรรมตามลำดับชั้นศาล 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

หากศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศใช้ดุลพินิจรับคำฟ้องของโจทก์ไว้พิจารณาพิพากษาทุกกรรม จำเลยจะมีสิทธิต่อสู้คดีในศาลยุติธรรม คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเพียง 2 ชั้นศาลเท่านั้น คือ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ และศาลฎีกา เนื่องจากการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องอุทธรณ์โดยตรงต่อศาลฎีกา³⁹

อย่างไรก็ดี การรับฟ้องโจทก์ในสองกรณีข้างต้นเป็นการให้ความสะดวกแก่โจทก์ที่จะฟ้องคดีความผิดดังกล่าวรวมกันมาเท่านั้นไม่ทำให้ความผิดบทหรือกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลายเป็นคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญาไปด้วย ดังนั้น สิทธิอุทธรณ์ของจำเลยต้องไม่ถูกทำให้ลดน้อยลง การพิจารณาว่าอุทธรณ์ต้องห้ามหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงแล้วแต่กรณี⁴⁰

จากหัวข้อ 4.3.1.1 คำฟ้องและ 4.3.1.2 คดีอาญาทั่วไปเกี่ยวเนื่องคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญานี้ ทำให้เห็นได้ว่า การวินิจฉัยของศาลเพื่อมีคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นเป็นความสามารถเฉพาะของผู้พิพากษา ดังนี้ ผู้พิพากษาสมทบแม้จะมีความรู้ทางกฎหมายก็ไม่อาจมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีที่โจทก์ฟ้องคดีความผิดหลายบทหรือกรรมที่ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศได้

4.3.1.3 ศาลที่จะยื่นฟ้องคดีอาญา

ในคดีที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่หรือถูกจับได้หรือท้องที่ ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัด

³⁹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 38

⁴⁰ ปรินญา ตีผดุง, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31, น. 410-418.

สมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี โจทก์ต้องยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง⁴¹

สำหรับคดีที่ความผิดเกิดอ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับได้ หรือท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยอยู่ในเขตจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดข้างต้นประกอบกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาค ยังไม่มีการจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีเขตอำนาจศาลตลอดทั่วราชอาณาจักรและให้โจทก์ยื่นฟ้องในกรณีนี้ได้ที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางหรือที่ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดเกิด อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้น หรือจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับได้หรือท้องที่ที่เจ้าพนักงานทำการสอบสวนจำเลยก็ได้ ในกรณีนี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจังหวัดเป็นเพียงศาลซึ่งรับคำฟ้องไว้แทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเท่านั้น

ศาลจังหวัดต้องแจ้งไปยังศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเมื่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางรับคดีไว้แล้วจะออกไปทำการไต่สวนมูลฟ้อง นัดพิจารณาและพิพากษาคดี ณ ศาลจังหวัดแห่งท้องที่นั้น หรือจะทำการข้างต้น ณ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางก็ได้ นอกจากนี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางอาจขอให้ศาลจังหวัดแห่งท้องที่ที่โจทก์ยื่นคำฟ้องไว้หรือศาลจังหวัดอื่นใดดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ อันมิใช่การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดีได้ตามความจำเป็น โดยใช้วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศตามหมวด 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และให้ศาลจังหวัดที่ทำการแทนมีอำนาจออกหมายจับหรือหมายปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

อนึ่ง การที่ศาลจังหวัดกระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางนี้ได้นำเสนอประเด็นผู้พิพากษาสมทบไว้แล้ว จะไม่กล่าวซ้ำอีก (โปรดดูหัวข้อ 4.2.2)

⁴¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคสอง

4.3.2 กระบวนการหลังฟ้องคดี

เมื่อพนักงานอัยการหรือผู้เสียหาย เป็นโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะดำเนินการตรวจฟ้อง ใต้สวนมูลฟ้องพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ไม่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ จึงใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴² มาบังคับใช้โดยอนุโลม

กระบวนการตรวจฟ้องและใต้สวนมูลฟ้องนี้เป็นอำนาจขององค์คณะผู้พิพากษา

4.3.2.1 การพิจารณา

วิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 บัญญัติไว้ให้กระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามมาตรา 30 แต่ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(1) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีสาระสำคัญ ดังนี้

(1.1) การนั่งพิจารณาคดี ต้องดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไป โดยไม่เลื่อนคดีจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา เว้นแต่มีเหตุอันมิอาจก้าวล่วงได้ และเมื่อเสร็จการพิจารณาคดีให้รีบทำคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว⁴³

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 มาตรา 161 มาตรา 162 มาตรา 167 และมาตรา 170

⁴³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 27

(1.2) การสืบพยานหลักฐานล่วงหน้า⁴⁴

(1.3) ขอคุ้มครองชั่วคราว⁴⁵

(1.4) ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ อาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาก็ได้ แต่ต้องให้ความเห็นทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว⁴⁶

อนึ่ง ผู้ทำการศึกษา จะได้นำเสนอเกี่ยวกับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นอีกหัวข้อหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อเปรียบเทียบกับผู้พิพากษาสมทบต่อไป

(2) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามข้อกำหนด ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยอนุมัติของประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อกำหนดดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม แต่ข้อกำหนดนั้นจะต้องไม่ทำให้สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของจำเลยลดน้อยลงกว่าที่บัญญัติในกฎหมาย ได้แก่

(2.1) ศาลต้องจัดหาล่าม หรือล่ามภาษาเมื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้ หรือไม่สามารถพูด หรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้⁴⁷

(2.2) ผู้ต้องหาหรือจำเลย พึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ต้องควบคุม หรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น⁴⁸

(2.3) นำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ลักษณะ 1 ว่าด้วยความแฟ่งมาใช้ในคดีอาญาโดยอนุโลม ได้แก่ การติดต่อระหว่างศาล การขอให้คุ้มครองชั่วคราวก่อนฟ้อง การขอให้สืบพยานหลักฐานไว้

⁴⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 28

⁴⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 29

⁴⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 31

⁴⁷ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 40

⁴⁸ ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ข้อ 41

ก่อน การพิจารณาลับ การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ การรับฟัง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ การรับฟังพยานบอกเล่า การวินิจฉัยชี้แจงนำพยานหลักฐาน การสืบ พยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาล เป็นต้น

(2.4) ให้ศาลจังหวัดดำเนินการและมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง ซึ่งนำมาใช้ กับศาลจังหวัดด้วยแล้วแต่กรณี เกี่ยวกับคำร้องขอหมายค้น ผัดฟ้องหรือฝากขังต่อศาล ในกรณี ศาลจังหวัดกระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในระหว่างที่ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศภาคังมิได้เปิดทำการ

อนึ่ง ข้อกำหนด ข้อ 39 กำหนดให้ศาลทำการสืบพยานเพิ่มเติมได้ เมื่อเห็นว่าเพื่อ ประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นใน คดี รวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของคู่ความฝ่ายใด มาสืบเพิ่มเติม รวมถึงการเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ได้โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ เป็นการ กำหนดให้ศาลใช้บทบาทเชิงรุก (Active Role) ในการค้นหาความจริงแห่งคดีเช่นเดียวกับ วิธีพิจารณาคดีอาญาทั่วไป⁴⁹ แต่ศาลในคดีอาญาทั่วไปก็ใช้บทบาทนี้น้อย ดังนี้ ผู้พิพากษาสมทบ จะกล้าใช้อำนาจนี้แค่ไหนเพียงใด

นอกจากหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามพระราชบัญญัติจัดตั้ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและ การค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ พ.ศ. 2540 แล้วการพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศยังมี ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ข้อ 4 กำหนดให้คดีอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้⁵⁰ สามารถรับข้อพิพาทลงได้ ด้วยความพอใจของคู่ความทั้งการไต่ถามโดยองค์คณะผู้พิพากษาหรือโดยผู้ประนีประนอม⁵¹ ไม่ว่ากระบวนการพิจารณาจะดำเนินอยู่ในขั้นตอนใด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน อธิบดีโดยความ

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228

⁵⁰ ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ข้อ 4

⁵¹ ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ข้อ 5 และข้อ 6

สมมติใจของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อาจสั่งให้ส่งสำนวนเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ยได้ ในกรณีดังกล่าว ผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยต้องไม่เป็น ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เว้นแต่เป็นความประสงค์ของคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะให้ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนหรือองค์คณะในคดีนั้น เป็นผู้ประนีประนอมในคณะไกล่เกลี่ยนั้นได้ ทั้งนี้เป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนว่าจะอนุญาตหรือไม่ที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยพิจารณาจากความประสงค์ที่แท้จริงของคู่ความ และความเป็นไปได้ที่การไกล่เกลี่ยจะประสบความสำเร็จ⁵²

จากการศึกษา การพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญแก่คู่ความทั้งโจทก์และจำเลยในคดีอาญาด้วยการอำนวยความสะดวกในการดำเนินคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ในขณะที่ให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสิทธิของจำเลยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ในวิธีพิจารณาความอาญาทั่วไป จะมีประเด็นเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบที่มีบทบาทน้อยในคดีอาญาพิเศษนี้เท่านั้น

4.3.2.2 คดีจำเลยให้การรับสารภาพ

จำเลยให้การรับสารภาพ ตามคำฟ้องของพนักงานอัยการโจทก์ในคดีที่ศาลพิพากษาคดีไปได้โดยไม่ต้องสืบพยานหลักฐานเพื่อฟังประกอบคำรับสารภาพของจำเลย ในกรณีศาลจังหวัดกระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ในทางปฏิบัติศาลจังหวัดจะส่งคำฟ้อง พร้อมกับคำให้การรับสารภาพของจำเลยไปทางโทรสารให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในวันนั้นทันที และส่งต้นฉบับโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษตามไป ส่วนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางจะรับทำคำพิพากษาส่งไปทางโทรสารให้ศาลจังหวัดนั้นอ่านให้คู่ความฟังในวันเดียวกันนั้นหากสามารถทำได้ทันที หากไม่ทันก็จะส่งในวันทำการปกติถัดไป

จากสถิติคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่จำเลยรับสารภาพของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึง ปี พ.ศ. 2550

⁵² ระเบียบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2545 ข้อ 13

ปรากฏว่าจำเลยให้การรับสารภาพถึงร้อยละ 91.85 (โปรดดูตารางที่ 2) ส่วนคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่จำเลยรับสารภาพของศาลจังหวัดที่กระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เป็นอัตราร้อยละ 88.64 (โปรดดูตารางที่ 3) ทำให้เห็นไปได้ว่า เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ที่ต้องการให้บุคคลภายนอกที่มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เข้ามาร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย เพื่อให้คดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นกว่าองค์คณะในคดีอาญาทั่วไปนั้น เป็นที่น่าสงสัยว่าผู้พิพากษาสมทบจะได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่สมดังเจตนารมณ์ข้างต้นหรือไม่ ในขณะที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่เป็นคดีความผิดอันยอมความได้และกำหนดอัตราโทษไม่สูงนัก ศาลมีอำนาจพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปได้ ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ⁵³

4.3.2.3 การอุทธรณ์

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เฉพาะอันเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) กำหนดระยะเวลาอุทธรณ์

ให้คู่ความอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไปยังศาลฎีกาโดยตรง ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยไม่ผ่านศาลอุทธรณ์⁵⁴

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176

⁵⁴ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 38

(2) ห้ามอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง

ในคดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ต้องห้ามอุทธรณ์ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ ให้จำเลยอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

- (ก) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือลงโทษกักขังแทนโทษจำคุก
- (ข) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก แต่ศาลรอกการลงโทษไว้
- (ค) ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด แต่ศาลรอกการกำหนดโทษไว้
- (ง) จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกินห้าพันบาท⁵⁵

อย่างไรก็ดี ในคดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ ถ้าผู้พิพากษาค้นหาข้อพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็นแย้งอนุญาตให้อุทธรณ์ได้ หรือในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์อุทธรณ์ อัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ก็สามารถอุทธรณ์ข้อเท็จจริงได้⁵⁶

(3) การยกอุทธรณ์ต้องห้ามตามกฎหมาย

ในคดีที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ รับอุทธรณ์ส่งมาให้ศาลฎีกา หากศาลฎีกา เห็นว่า อุทธรณ์ดังกล่าวต้องห้ามตามกฎหมาย ให้พิพากษายกอุทธรณ์ เว้นแต่ศาลฎีกาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจำเป็นต้องแก้ไขข้อผิดพลาดจะรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นก็ได้⁵⁷

(4) ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาและการชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกามาใช้บังคับแก่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในศาลฎีกาโดยอนุโลม⁵⁸ เท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้ง

⁵⁵ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 39

⁵⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 40

⁵⁷ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 44

⁵⁸ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 45

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539

สำหรับการประเมินการอุทธรณ์ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4.1.2 จะไม่กล่าวซ้ำอีก

4.4 หลักความสามารถกับผู้เชี่ยวชาญในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ มาจากการที่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป ซึ่งหากได้รับการพิจารณาโดยบุคคลซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัย “ความสามารถ” ของบุคคลในการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งพระราชบัญญัติข้างต้นได้บัญญัติให้บุคคลผู้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเข้ามาในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศใน 4 ลักษณะ ดังนี้

4.4.1 ผู้พิพากษา

4.4.2 ผู้พิพากษาสมทบ

4.4.3 ผู้เชี่ยวชาญของศาล

4.4.4 พยานผู้เชี่ยวชาญ

ในการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งและวิธีพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและคณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการจัดรูปแบบศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ได้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของผู้เชี่ยวชาญว่าควรจะเป็นรูปแบบใดที่จะทำให้สามารถใช้ความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแก่คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้ โดยมีสาระสำคัญที่น่าสนใจ (โปรดดูภาคผนวก ข.) อย่างไรก็ดี ในที่สุดก็ได้รูปแบบของการใช้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญใน 4 ลักษณะดังกล่าว คือ

4.4.1 ผู้พิพากษา

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 14 ใช้หลักความสามารถในการแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศดังนี้

มาตรา 14 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ”

ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอยู่ภายใต้บังคับของพระธรรมนูญศาลยุติธรรม⁵⁹ จึงมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งต้องมีการอ่านสำนวนให้ผู้พิพากษาเป็นองค์คณะรับผิดชอบ ถ้าเป็นคดีที่มีผู้พิพากษาคณะเดียวเป็นองค์คณะผู้พิพากษาคณะนั้นย่อมเป็นเจ้าของสำนวน แต่ถ้าคดีใดมีองค์คณะผู้พิพากษามากกว่าหนึ่งคนก็ต้องมีผู้พิพากษาคณะหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวนเรียกว่า “ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน” ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของสำนวนจะเรียกว่า “ผู้พิพากษาองค์คณะ”

ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนคดีนั้น ตัวอย่างตามมาตรา 184 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่าด้วยการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง กำหนดให้เจ้าของสำนวนเป็นประธาน ถามผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาทีละคนให้ออกความเห็นทุกประเด็นที่จะวินิจฉัยให้ประธานออกความเห็นเป็นคนสุดท้าย ถ้าปฏิบัติเช่นนี้โดยเคร่งครัด ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะต้องให้ข้อมูลตามที่อยู่ในสำนวนแก่ผู้พิพากษาที่เป็นองค์

⁵⁹ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติ ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และให้นำบทบัญญัติแห่งพระธรรมนูญศาลมาใช้บังคับแก่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยอนุโลม จึงรวมถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นตามพระธรรมนูญศาลด้วย

คณะจนเข้าใจถ่องแท้พอที่จะออกความเห็นได้ว่าจะตัดสินอย่างไร มิใช่เป็นความรู้ของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพียงฝ่ายเดียว⁶⁰

ดังนี้ ผู้พิพากษาโดยเฉพาะถ้าเป็นผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในคดีที่ตนมีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอย่างถ่องแท้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 กระทรวงยุติธรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้พิพากษามีความรู้ความชำนาญในกฎหมายเฉพาะด้านเพื่อที่จะได้อำนวยความยุติธรรม โดยพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของประชาชนที่เกี่ยวกับกฎหมายได้อย่างถูกต้องตรงกัน จึงได้สร้างผู้พิพากษาให้มีความรู้และความเข้าใจในกฎหมายพิเศษให้มีจำนวนมากขึ้น ด้วยการจัดให้มีการฝึกอบรมและสัมมนาผู้พิพากษาในทุกระดับชั้นศาลทุกปี เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน กฎหมายภาษีอากร กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้พิพากษามีความพร้อมสำหรับปัญหาข้อพิพาทที่จะมาสู่ศาลนั่นเอง

ผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจึงแต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งในปี พ.ศ. 2551 นี้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีผู้พิพากษา 28 คน

4.4.2 ผู้พิพากษาสมทบ

ตามเหตุผลในการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ยังระบุว่าหากได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีบุคคลภายนอกซึ่งมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้บัญญัติให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษากับผู้พิพากษาในฐานะผู้พิพากษาสมทบด้วย ดังนี้

⁶⁰ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิรัชการพิมพ์, 2545), น. 199-200.

มาตรา 12 บัญญัติว่า “ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทุกศาล ให้มีผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด”

มาตรา 19 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 20 และมาตรา 21 ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น จะต้องบังคับตามเสียงฝ่ายข้างมาก”

มาตรา 15 บัญญัติว่า “ผู้พิพากษาสมทบจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องมีคุณสมบัติ (1) ถึง (4) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ถึง (9)...”

ผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จึงต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ได้แก่ ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี แต่สามารถดำรงตำแหน่งต่อไปอีกวาระหนึ่งถ้าได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอีกครั้ง ผู้พิพากษาสมทบพ้นจากตำแหน่ง เมื่อออกตามวาระ ตาย ลาออก ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ขาดการปฏิบัติหน้าที่ถึงสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมแก่การเป็นผู้พิพากษาสมทบ⁶¹

จากบทบัญญัติข้างต้น องค์คณะผู้พิพากษาทุกคดีของคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ต้องประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 2 คน และผู้พิพากษาสมทบ 1 คน แม้คดีดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม⁶² ซึ่งปกติผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ก็ตาม แต่ถ้าคดีที่มีอัตราโทษเท่าคดีศาลแขวง คดีดังกล่าวจะเป็นคดีในทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศแล้ว จึงต้องมีองค์คณะครบถ้วนตาม มาตรา 19 ข้างต้น

⁶¹ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 15 วรรค 2 และ มาตรา 16

⁶² พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 และมาตรา 25

อำนาจขององค์คณะผู้พิพากษา เฉพาะผู้พิพากษาเท่านั้นที่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือออกคำสั่งใดๆได้⁶³ ส่วนผู้พิพากษาสมทบมีอำนาจในการให้ความคิดเห็น ปรีกษาคดี และออกเสียงในการลงมติขององค์คณะผู้พิพากษาเท่านั้น⁶⁴ ทั้งนี้ เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ผู้พิพากษาสมทบใช้ความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในส่วนเนื้อหาของคดีเท่านั้น ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่น การอนุญาตให้เลื่อนคดี การสั่งตัดพยาน เป็นงานที่ผู้พิพากษาปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว และเป็นกรณีที่ต้องวินิจฉัยโดยอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความต่างๆ จึงไม่จำเป็นต้องปรึกษากับผู้พิพากษาสมทบแต่อย่างใด⁶⁵

จะเห็นได้ว่า การให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นองค์คณะผู้พิพากษาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาศัย “หลักความสามารถ” โดยเป็นสาระสำคัญในการได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาสมทบ

สำหรับคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบ ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร มีความเห็นไว้ดังนี้

“...บางคนเป็นผู้พิพากษาสมทบอยู่ในศาลแรงงานและศาลเยาวชนและครอบครัวและเขาก็คิดว่าเขาสามารถเป็นผู้พิพากษาสมทบได้หมดทุกศาล ทั้งๆที่เป็นคนธรรมดา ไม่มีประสบการณ์หรือมีชื่อเสียงทางวิชาการอะไร และไม่มีความรู้พิเศษในเรื่องการค้าระหว่างประเทศหรือทรัพย์สินทางปัญญาเลย ผมเห็นว่าการเป็นผู้พิพากษาสมทบศาลนี้ไม่เหมือนศาลอื่น ผู้พิพากษาสมทบที่ศาลแรงงานนั้นเขาต้องการให้คนที่เป็ฝ่ายลูกจ้างกับฝ่ายนายจ้างได้มาดูแลเสนอปัญหาทางฝ่ายลูกจ้างนายจ้างให้ศาลได้รับรู้ ไม่เหมือนผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัวที่เขาต้องการให้คนธรรมดามาดูแลปัญหาของเด็กปัญหาครอบครัว เขาไม่ต้องการผู้เชี่ยวชาญอะไร ทั้งนี้เขากลัวว่านักกฎหมายคิดจะใช้กฎหมายจนลืมคิดถึงสามัญสำนึก แต่ผู้พิพากษาสมทบของ

⁶³ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 20

⁶⁴ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, ลักษณะพิเศษของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, www.library.judiciary.go.th วันที่ 13 พฤษภาคม 2551

⁶⁵ เพิ่งอ้าง

ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ หาใช้อย่างนั้นไม่ แต่ต้องการผู้มีความเชี่ยวชาญจริงๆ และต้องรู้ดีกว่าผู้พิพากษาด้วยซ้ำไป แต่จริงๆ เป็นอย่างนั้นหรือเปล่า ฉะนั้น ผมคิดว่าจะได้ผู้พิพากษาสมทบดีๆ และมีคุณสมบัติจริงๆ ต้องมีคนที่มาอยู่ประจำโดยใช้เวลาเต็มที่ประเภท Full Time เลยไม่ใช่ Part Time เงินเดือนค่าตอบแทนเขาน่าจะได้ใกล้เคียงหรือเท่าพวกเรา และจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญจริงๆ ไม่ใช่เป็นคนที่สมัครและเรามาสอบคัดเลือกเอา แต่ต้องเป็นคนที่ได้รับการยกย่องนับถือ เป็นที่ยอมรับกันว่าเชี่ยวชาญจริงๆ แล้วเราไปเชิญท่านมา...”⁶⁶

ผู้ทำการศึกษา เห็นด้วยกับศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร ว่าผู้พิพากษาสมทบต้องมาจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจริงๆ และควรจะเป็นการเชิญมาเป็นผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่มาจากการคัดเลือกอย่างในปัจจุบัน ซึ่งบางครั้งบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกไม่ใช่ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่แท้จริง เพียงมีอาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น เป็นนักแต่งเพลงและนักร้องเท่านั้น

ในปี 2551 ในขณะที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางมีผู้พิพากษา 28 คน แต่มีผู้พิพากษาสมทบ 110 คน นั้น การมีผู้พิพากษาสมทบมาก เช่นนี้ ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร มีความเห็นว่าในการแก้ปัญหามหาผู้พิพากษาสมทบไม่พอทำให้ต้องตั้งเพิ่ม จะเป็นวิธีแก้ไขเป็นการชั่วคราวและไม่ได้ผลดี ดังนี้

“...ท่านน่าจะต้องทบทวนและคิดกันว่าระบบผู้พิพากษาสมทบของเราเหมาะสมหรือยัง ที่ผู้พิพากษาสมทบไม่พอ เพราะคนที่มาทำงานให้เราไม่สามารถอุทิศเวลาให้เราหรือเปล่า อาจเป็นเพราะเราใช้ผู้พิพากษาสมทบฟุ่มเฟือยไป หรือบางคดีใช้โดยไม่จำเป็นหรือเปล่านั้นน่าจะทบทวนดู...”⁶⁷

และจากการศึกษาในบทที่ 4 นี้ พบว่า บทบาทของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไม่อาจใช้ความสามารถได้สมดังเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณา

⁶⁶ โสภณ รัตนกร, "การบรรยายพิเศษเรื่องข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ," วารสารกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ, ฉบับพิเศษ 2000 ปีที่ 3 น.318-319. (ธันวาคม 2543)

⁶⁷ โสภณ รัตนกร, เพ็ญอ้อ, น.318.

คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็นกรณีการรักษาสิทธิทางแพ่งด้วยการฟ้องคดีอาญา โดย ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อน คือ จำเลยมีเจตนาหรือไม่และการกระทำนั้นครบองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ ซึ่งเป็นงานที่ผู้พิพากษามีความเชี่ยวชาญ โดยไม่จำเป็นต้องได้ ความเห็นจากผู้พิพากษาสมทบ นอกจากนี้คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ร้อยละกว่า 90 เป็นคดีที่จำเลยรับสารภาพในขณะที่อัตราโทษที่กฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทาง ปัญญาส่วนใหญ่ไม่เกิน 5 ปี ซึ่งเป็นคดีที่ศาลมีอำนาจพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ ได้แก่ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะมีอัตราโทษฟ้องคดีสูงถึงร้อยละ 98 ของคดีทรัพย์สินทาง ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศในแต่ละปี (โปรดตารางที่ 4)

นอกจากนี้ ยังมีคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่ศาลจังหวัด กระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยไม่มีผู้พิพากษา สมทบร่วมเป็นองค์คณะ ผู้ทำการศึกษา เห็นว่าควรที่จะกำหนดลักษณะคดีที่จะให้ผู้พิพากษาสมทบ เข้าร่วมเป็นองค์คณะ เช่น กำหนดทุนทรัพย์จากจำนวนเงินที่ฟ้อง หรือความซับซ้อนของคดี โดยให้ เป็นดุลพินิจของอธิบดีศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง หรือจะกำหนด โดยข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบโดยตรงคือความเป็นกลางของ ผู้พิพากษาสมทบ ได้แก่ ความมีส่วนได้เสียในคดีตามหลักการขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests) และความมีส่วนได้เสียในคดีตามหลักการขัดกันแห่งหน้าที่

การกำหนดผู้พิพากษาสมทบเข้ามีส่วนร่วมพิจารณาพิพากษาคดีในฐานะผู้พิพากษา สมทบมีความสำคัญและมีบทบาทในคดี เนื่องจากคดีทุกคดีที่ฟ้องมายังศาลทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศจะต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะเสมอ และผู้พิพากษาสมทบยัง ร่วมนั่งพิจารณารวมทั้งพิพากษาคดีนั้นเคียงคู่ไปกับผู้พิพากษาประจำ ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับ ความเป็นกลางของผู้พิพากษาสมทบ ความเป็นกลาง ได้แก่ การไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติ ต่อคู่ความและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเสมอเหมือนกัน นอกจากความเป็นกลางแล้วการปฏิบัติ

หน้าที่ผู้พิพากษายังจะต้องปราศจากอคติทั้งสี่ประการ คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทษาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว และโมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง⁶⁸

“ปรัชญาของการมีผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ การมีผู้พิพากษาผู้เชี่ยวชาญในเรื่องอันเป็นข้อพิพาทนั้น เช่น การพิพาทว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เขียนโดยจำเลยเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของโจทก์หรือเป็นงานที่จำเลยสร้างขึ้นใหม่โดยอาศัยเพียงความคิดจากโจทก์ ทางปฏิบัติของการประกันภัยทางทะเลอันเป็นสากลนั้นเป็นอย่างไร ทางปฏิบัติและประเพณีของการค้าระหว่างประเทศในสินค้าหรือบริการแต่ละประเภทเป็นอย่างไร อย่างไรก็ตามคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดในตัวผู้พิพากษาไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาอาชีพ หรือผู้พิพากษาสมทบ คือ ความเป็นกลาง ความเป็นธรรม และการยึดมั่นในจริยธรรมและการครองตนที่สังคมยกย่องและคาดหวังจากวิชาชีพตุลาการ”⁶⁹ หลักการกำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจึงเป็นมาตรการอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาจากสาธารณชนในความทรงประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรม แต่ข้อเสียที่ติดตามมาก็คือ การที่บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่การงานประจำอื่นๆ ของตน อาจส่งผลกระทบต่อการวางตนเป็นกลางในฐานะผู้พิพากษาสมทบได้ นั่นคือความมีส่วนได้เสียในคดีอันอาจกระทบต่อความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบนี้อาจแยกได้ 2 ประเภท คือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์กรณีผู้พิพากษาสมทบมาจากภาคธุรกิจ การขัดกันแห่งหน้าที่กรณีผู้พิพากษาสมทบมาจากหน่วยงานราชการ

4.4.2.1 การขัดกันของผลประโยชน์ (Conflict of Interests)

ผู้พิพากษาสมทบที่มาจากภาคธุรกิจอาจเกิดกรณีที่ตนมีส่วนได้เสียในคดีตามหลักการขัดกันแห่งผลประโยชน์ขึ้นได้ เนื่องจากการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่อาชีพข้าราชการประจำที่มีเงินเดือนและทำงานเต็มเวลา แต่มีลักษณะเป็นผู้พิพากษากิตติมศักดิ์ (Honorary judge) บุคคลที่เข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบไม่จำเป็นต้องลาออกจากหน้าที่การงานประจำของตน

⁶⁸ จเร อำนวยวัฒนา, “ความสำคัญของผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางในกระบวนการยุติธรรม, บรรยาย ณ ห้องประชุม 5 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ, 27 ตุลาคม 2540, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁶⁹ สุประดิษฐ์ หุตะสิงห์, คำบรรยายพิเศษ “นโยบายกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ” 27 ตุลาคม 2540. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

แต่ยังสามารถประกอบธุรกิจเดิมควบคู่กันไป มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในแวดวงของตน เช่น การต่อรองเจรจา การทำสัญญา ตลอดจนการพบปะสังสรรค์ในกลุ่มนักธุรกิจที่ติดต่อค้าขายกัน เป็นต้น จึงมีข้อควรพิจารณาว่าการที่ผู้พิพากษาสมทบบางส่วนเป็นบุคคลที่มาจากภาคธุรกิจ จะกระทบต่อความเป็นกลางในการพิจารณาคดีหรือไม่ ในประเด็นนี้ผู้ทำการศึกษาเห็นว่า การที่ผู้พิพากษาสมทบมาจากภาคธุรกิจย่อมกระทบต่อความเป็นกลางในการพิจารณาคดีแม้จะไม่ได้มาจากธุรกิจเดียวกันก็ตาม เพราะธุรกิจต่างๆ มีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด นอกจากนี้การที่บริษัทใดบริษัทหนึ่งมีคนของตนมาเป็นผู้พิพากษาสมทบยังได้เปรียบบริษัทอื่นที่ดำเนินธุรกิจลักษณะเดียวกันแต่ไม่มีคนของตนเข้ามาเป็นผู้พิพากษาสมทบด้วย เช่น ธนาคารที่มีพนักงานเป็นผู้พิพากษาสมทบสามารถที่จะรู้ความเป็นไปของธนาคารอื่นซึ่งเป็นคู่ความก็สามารถทำได้โดยทาง การตัดสินใจ หรือในอีกแง่หนึ่งหากเขาเป็นพวกเดียวกันก็จะมุ่งให้ฝ่ายธนาคารด้วยกันชนะคดี จึงไม่มีความเป็นกลางอยู่เอง

ผู้ทำการศึกษาเห็นว่า การตรวจสอบอย่างระมัดระวังก่อนการจ่ายสำนวนให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอันจะช่วยป้องกันมิให้เกิดกรณีผู้พิพากษาสมทบมีส่วนได้เสียในคดีที่ตนรับผิดชอบได้ อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศผู้จ่ายสำนวนจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการตรวจสอบความมีส่วนได้เสียของผู้พิพากษาสมทบแต่ละรายก่อนจ่ายสำนวนอย่างรัดกุม กรณีที่ปรากฏส่วนได้เสียอย่างชัดเจน เช่น การที่ผู้พิพากษาสมทบบางท่านเป็นกรรมการหรือเป็นผู้บริหารบริษัทคู่ความ ย่อมต้องกระทบต่อความเป็นกลางและเป็นธรรมที่ต้องห้ามมิให้ผู้นั้นเป็นองค์คณะพิจารณาคดีดังกล่าว ในข้อนี้การตรวจสอบความเกี่ยวข้องหรือความมีส่วนได้เสียกับคู่ความยังสามารถพบได้ง่าย เช่น การเป็นกรรมการบริษัทก็จะปรากฏในหลักฐานทางทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท การที่ถูกคู่ความในคดีฝ่ายหนึ่งฟ้องเป็นคดีเรื่องอื่นก็พบได้จากสารบบศาลความเกี่ยวข้องระดับนี้จึงไม่มีปัญหาที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศผู้จ่ายสำนวนจะระวังตรวจสอบในการจ่ายสำนวน

กรณีที่ปรากฏส่วนได้เสียอย่างชัดเจน เช่น การที่ผู้พิพากษาสมทบบางท่านเคยเป็นคู่ค้ากับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน หรือเคยมีข้อพิพาทกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อนหรือการที่ผู้พิพากษาสมทบเป็นที่ปรึกษาของบริษัทอื่นซึ่งประกอบธุรกิจลักษณะเดียวกันกับคู่ความในคดีที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ตรวจสอบได้ยาก และมีโอกาสที่จะตรวจไม่พบ ทั้งไม่ชัดเจนในแง่ความเป็นกลางว่าความสัมพันธ์ในระดับนี้จะทำให้ผู้พิพากษาสมทบเกิดความเอนเอียงหรือไม่ หรือเป็นระดับที่ยอมรับได้

4.4.2.2 ความมีส่วนได้เสียในคดีตามหลักการขัดกันแห่งหน้าที่ (Conflict of Duties)

การขัดกันแห่งหน้าที่นี้เป็นข้อที่ผู้ร่างกฎหมายได้คำนึงถึงแล้วว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องระวังไม่ให้เกิดขึ้น ดังนั้น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 15(9) จึงห้ามมิให้ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ และทนายความ เข้าเป็นผู้พิพากษาสมทบ เพราะเห็นว่าเป็นการขัดแย้งกับหน้าที่โดยตรง⁷⁰ สำหรับผู้พิพากษาสมทบที่มาจากทางราชการ เช่น ข้าราชการจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา หรือกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอาจมีปัญหการขัดกันแห่งหน้าที่ได้

ผู้ทำการศึกษาเห็นว่า กรณีคดีที่เอกชนฟ้องหน่วยงานราชการ เช่นคดีฟ้องเพิกถอนคำวินิจฉัยต่างๆ ย่อมเกิดการขัดกันแห่งหน้าที่ที่ชัดเจนและอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศผู้จ่ายสำนวนไม่ควรมอบหมายให้ผู้พิพากษาสมทบจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นองค์คณะในคดีนั้น สำหรับคดีทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งเอกชนฟ้องร้องกันเอง เช่น คดีละเมิดสิทธิหรือผิดสัญญาให้ใช้สิทธิ ผู้พิพากษาสมทบจากกรมทรัพย์สินทางปัญญาเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านนี้และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่ความน่าจะสามารเป็นองค์คณะได้

สำหรับคดีอาญาเวรชี้ซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้ละเมิดสิทธิเป็นจำเลย การใช้อำนาจของพนักงานอัยการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการที่รัฐใช้อำนาจปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกับอำนาจหน้าที่ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา และกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่มีวัตถุประสงค์ในการปราบปรามการละเมิดสิทธิและส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ผู้พิพากษาสมทบซึ่งมาจากหน่วยงานราชการเหล่านี้จึงไม่ควรเป็นองค์คณะในคดีเหล่านี้ก็อีกเพราะจะมีลักษณะเป็นการสวมหมวกสองใบในสองฐานะ คือในฐานะเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจในทางบริหารปราบปรามการละเมิดสิทธิและในฐานะเป็นผู้พิพากษาสมทบใช้อำนาจตุลาการพิพากษาคดีนั้นเองด้วย ดังนั้นอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศผู้จ่ายสำนวนจึงไม่ควรมอบหมายให้ผู้พิพากษาสมทบซึ่งมาจากหน่วยงานราชการดังกล่าวเป็นองค์คณะในคดีเหล่านี้ กรณีคดีอาญาเวรชี้เหล่านี้จึงอาจมอบหมายให้

⁷⁰ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, “บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.... ครั้งที่ 12” 31 กรกฎาคม 2539.

ผู้พิพากษาสมทบที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่ความหรือข้อพิพาทลักษณะนี้ เช่น นักวิชาการ หรือ อาจารย์ประจำในมหาวิทยาลัย เป็นองค์คณะ

4.4.3 ผู้เชี่ยวชาญของศาล

หลักการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ การทำให้การดำเนินกระบวนการเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม โดยมีวิธีพิจารณาคดีพิเศษ⁷¹

ในขณะที่ข้อเท็จจริงในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญมาก หากการฟังข้อเท็จจริงในคดีคลาดเคลื่อนไปก็ย่อมมีผลต่อดี เมื่อนำบทกฎหมายมาปรับก็จะคลาดเคลื่อนไปด้วย ซึ่งมีผลต่อความเป็นธรรมที่คู่ความควรจะได้รับต้องสูญเสียไปด้วย การฟังข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานของคู่ความทุกฝ่าย นอกจากผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จะร่วมกันพิจารณาแล้ว เพื่อความรอบคอบและความถูกต้องในการฟังข้อเท็จจริง พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ยังได้บัญญัติให้มีผู้เชี่ยวชาญของศาล⁷² ไว้ดังนี้

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ⁷³ มาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้

⁷¹ ศาสตราจารย์ไผ่ภณ รัตนกร ได้กล่าวในการบรรยายพิเศษ เรื่องข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศไว้ว่า “กฎหมายวิธีพิจารณามีไว้เพื่อช่วยให้มีการบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสารบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและเป็นธรรม”

⁷² ปริญา ดิณดุจ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 31, น.351.

⁷³ Knowledgeable persons แปลว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ Experts แปลว่า ผู้เชี่ยวชาญ มาจากคำแปลพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง

คู่ความทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

หลักการ “ผู้เชี่ยวชาญของศาล” นี้ได้มีขึ้นเป็นครั้งแรกที่ศาลชั้นอุทธรณ์ ซึ่งเป็นการตั้งขึ้นตามแบบของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ ศาลภาษีอากร ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับข้อพิพาททางภาษีอากร ซึ่งเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษและมีข้อเท็จจริงซับซ้อนเกี่ยวกับการบัญชี จึงกำหนดวิธีพิจารณาคดีเป็นพิเศษ โดยยกเว้นขั้นตอนและวิธีการต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดความสะดวกยิ่งขึ้น⁷⁴ อย่างไรก็ตาม ศาลภาษีอากรไม่มีผู้พิพากษาสมทบ เนื่องจากเกรงปัญหาในด้านการเป็นกลางของผู้พิพากษาสมทบจากการแต่งตั้งบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านภาษีอากรที่มาจากพ่อค้าหรือเอกชนอื่น นอกจากนี้ในต่างจังหวัดก็จะหาผู้พิพากษาสมทบที่มีคุณสมบัติที่ต้องการได้ยาก⁷⁵

องค์คณะในศาลภาษีอากรประกอบด้วย ผู้พิพากษาอย่างน้อย 2 คน ซึ่งมีความรู้หรือความชำนาญเกี่ยวกับภาษีอากร⁷⁶ แต่ศาลอาจขอให้บุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษมาให้ความเห็นต่อศาลได้ ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 ดังนี้

มาตรา 21 บัญญัติว่า “ศาลภาษีอากร หรือศาลฎีกาอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้”

ความในวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวในวรรคหนึ่ง”

⁷⁴ ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, ไพฤกษ์ เศรษฐ์กรกุล และปริญญา ตีผดุง, คู่มือการดำเนินคดีภาษีอากร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อริยะบุ๊คส์, 2529), น. 43.

⁷⁵ สรรพชญ วิจิตรชัย, “ประวัติศาลภาษีอากรกลาง,” ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเปิดที่ทำการศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 ศาลแพ่ง และศาลภาษีอากรกลาง วันที่ 7 กันยายน 2535 (กรุงเทพมหานคร: อะเพช กราฟฟิค เซนเตอร์พริ้นท์, 2535), น. 194.

⁷⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พ.ศ. 2528 มาตรา 14 และมาตรา 15

ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็น “ไม่ถือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ” แต่มีฐานะเป็น “เพื่อนศาล”⁷⁷ (Amicus Curiae)

เพื่อนศาล หรือ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลในศาลภาษีอากรจะให้ความเห็นทั้งในปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง การเข้าสู่คดีจะกระทำด้วยการ “เชิญ” เป็นหนังสือตามแบบพิมพ์ ฤษ. 2 ซึ่งไม่มีโทษทางอาญาถ้าผู้รับหนังสือเชิญไม่มาศาลแต่พยานผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความขอให้ศาลเรียกมาให้ความเห็น จะทำเป็นหมายเรียกตามแบบพิมพ์ ฤษ. 3 ซึ่งมีสภาพบังคับว่าหากผู้รับหมายเรียกขัดขึ้น ศาลอาจออกหมายจับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111(2) และอาจถูกฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากเบิกความเท็จก็มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หลักการเกี่ยวกับเพื่อนศาลในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศก็เช่นเดียวกับเพื่อนศาลในศาลภาษีอากรข้างต้น กล่าวคือ บทบัญญัติมาตรา 31 ที่ให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศสามารถให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาและฟังพยานหลักฐานได้ ไม่ใช่การเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมเมื่อศาลเห็นสมควรทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 228 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด แต่เป็นการขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเป็นการขอให้มาในฐานะเป็นเพื่อนศาลหรือที่ปรึกษาของศาลไม่ใช่มาในฐานะพยานและความเห็นของเพื่อนศาลไม่ผูกพันศาลให้ต้องรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดี แต่ศาลต้องแจ้งคู่ความและไม่ตัดสิทธิคู่ความที่จะนำพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็น ได้แย้งหรือเพิ่มเติมได้ด้วย

⁷⁷ นายวิชัย อริยะนันท์กะ เลขาธิการประธานศาลฎีกาได้เขียนไว้ในหนังสือแปลเรื่อง “ประมวลจริยธรรมตุลาการแห่งเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน” จัดพิมพ์โดยสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ หน้า 5 ว่า “ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลที่ไม่มีส่วนได้เสียในคดี แลกเปลี่ยนการในศาลเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่ศาลกำลังพิจารณาอยู่ ข้อกฎหมายเหล่านี้มักจะเป็นกฎหมายพิเศษ ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา หรือข้อกฎหมายทั่วไปที่ศาลอาจมีปัญหาหรือข้อสงสัยบุคคลผู้แลกเปลี่ยนการในลักษณะนี้ กฎหมายคอมมอนลอว์ เรียกว่า Amicus Curiae (อมิคัส คิวริอา) เป็นภาษาละติน แปลเป็นไทยได้ว่า “เพื่อนของศาล”

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มีสิทธิได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พักได้ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด⁷⁸ (โปรดดูภาคผนวก)

อนึ่ง “เพื่อนศาล” จะมีความจำเป็นต่อคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีด้านต่างๆ ในเรื่องนี้นายปริญญา ตีผลดง มีความเห็นว่า

“...ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศควรอย่างยิ่งที่จะต้องขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็น เพราะการเข้าใจข้อเท็จจริง และฟังข้อเท็จจริงได้ถูกต้องตรงกับเนื้อหาแห่งคดี ย่อมส่งผลให้การปรับบทกฎหมายแก้คดีเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม...”⁷⁹

4.4.4 พยานผู้เชี่ยวชาญ

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 บัญญัติให้คู่ความมีสิทธิในการขอให้ศาลหมายเรียกผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาของศาลได้ และในกรณีที่ศาลขอให้ “เพื่อนศาล” มาให้ความเห็นในคดี คู่ความก็มีสิทธิในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญของศาลได้ ตามมาตรา 31 ตอนท้าย ดังนี้

มาตรา 31 บัญญัติว่า “ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็น เพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีได้ แต่ต้องให้

⁷⁸ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก แก่ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 31 และมาตรา 32 พ.ศ. 2540

⁷⁹ ปริญญา ตีผลดง, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 31, น.352.

คู่ความทุกฝ่ายทราบ และไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 บัญญัติเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญไว้

มาตรา 243 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้ผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่นๆ

ผู้เชี่ยวชาญอาจทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาล และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือ คู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะให้รับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวต่อศาลในจำนวนที่เพียงพอล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเบิกความเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมารับไป

ในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้”

และอาจารย์เข้มชัย ชุตินวงศ์ ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert Witness) เป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง แต่มาเบิกความในลักษณะแสดงความเห็น มิใช่เบิกความจากการประสบพบเห็นข้อเท็จจริงและนำมาเล่าให้ศาลฟัง เช่น แพทย์ซึ่งตรวจบาดแผลของผู้เสียหายมาเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ความเห็นว่าเป็นบาดแผลเกิดจากอะไร ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจึงไม่มีปัญหาว่าจะได้พบเห็นข้อเท็จจริงมาด้วยตนเองหรือไม่อย่างในพยานบุคคล

พยานผู้เชี่ยวชาญ จะต้องมีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาการแขนงที่เป็นปัญหา ความรู้ความชำนาญนี้อาจจะได้มาจากการศึกษาเล่าเรียนจนได้ปริญญาหรือประกาศนียบัตร หรือ หนังสือรับรองอื่นๆ หรืออาจได้จากการทำงานในสาขานั้นมาเป็นเวลานานจนมีความชำนาญก็ได้⁸⁰

⁸⁰ เข้มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2543), น. 203-204.

ในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศพยานผู้เชี่ยวชาญ เป็นพยานของคู่ความที่ต้องให้ศาลหมายเรียกมาเป็นพยานฝ่ายตน หรือในกรณีต้องการโต้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นผู้เชี่ยวชาญของศาล (เพื่อนศาล)

พยานผู้เชี่ยวชาญ อาจทำความเข้าใจเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวให้ศาลและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และต้องมาเบิกความประกอบหนังสือนั้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็นหรือคู่ความไม่ติดใจซักถามผู้เชี่ยวชาญนั้น ศาลจะรับฟังความเห็นเป็นหนังสือดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาเบิกความประกอบก็ได้ ในการเบิกความประกอบ ผู้เชี่ยวชาญจะอ่านข้อความที่เขียนมาก็ได้ ตามมาตรา 243 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษ

พยานผู้เชี่ยวชาญ จึงมีฐานะเป็น “พยาน” จึงต่างกับผู้เชี่ยวชาญของศาล (เพื่อนศาล) ที่มีฐานะเป็นที่ปรึกษาของศาลไม่ต้องถูกถามคำถามจากคู่ความ และค่าใช้จ่ายสำหรับพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นความรับผิดชอบของคู่ความ

อย่างไรก็ตาม ผู้ทำการศึกษา เห็นว่า ข้อกำหนดคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2540 ยังเปิดช่องทางเพื่อให้ศาลสามารถได้ข้อเท็จจริงอย่างครบถ้วน ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพได้อีกใน ข้อ 39 ดังนี้

ข้อ 39 บัญญัติว่า “ เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดี รวมทั้งเอกสารหรือวัตถุใดที่อยู่ในความครอบครองหรือการดูแลรักษาของคู่ความฝ่ายใดมาสืบเพิ่มเติมให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วยโดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ”

การสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมของศาลนี้ เรียกว่า “พยานของศาล” เป็นการใช้บทบาทเชิงรุกของศาลในระบบไต่สวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงแห่งคดี โดยเฉพาะในคดีอาญาซึ่งกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพและชีวิตของจำเลย ศาลควรที่จะกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงให้มากกว่าการให้คู่ความนำพยานหลักฐานเข้าต่อสู้กันเท่านั้น

จากการศึกษา บทบาทของผู้พิพากษาสมทบในคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะคดีอาญาในบทที่ 4 นี้ พบว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ต้องการ “ความสามารถ” ของผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งมีความรู้และความ

เข้าใจในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป ให้เข้ามาร่วมพิจารณาและพิพากษาคดีด้วย จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้นนั้น ไม่อาจบรรลุเจตนารมณ์ในการจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยมาจากหลายเหตุปัจจัย ได้แก่

(1) ความสามารถของผู้พิพากษาสมทบ เนื่องจากคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ดังนั้น คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ จึงมีทั้งคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศโดยตรง และคดีอาญาทั่วไปเกี่ยวเนื่องคดีอาญาทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งไม่ใช่เนกกฎหมายโดยแท้ไม่อาจใช้ความสามารถในการวินิจฉัยประเด็นในทางอาญา มีเพียงผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้ความชำนาญเป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงในส่วนอาญานี้เท่านั้น

(2) ลักษณะการฟ้องคดี ผู้เสียหายมากกว่าร้อยละ 90 ฟ้องเป็นคดีอาญาเพื่อรักษาสิทธิทางแพ่ง (โปรดดูหัวข้อ 4.2.1) ซึ่งต้องวินิจฉัยในส่วนคดีอาญาก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ จำเลยมีเจตนากระทำความผิดหรือไม่ การกระทำครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ ซึ่งเป็นความรู้ความสามารถของผู้พิพากษาอาชีพมากกว่าผู้พิพากษาสมทบ

(3) บทบัญญัติของกฎหมาย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 47 บัญญัติให้ศาลจังหวัดกระทำการแทนศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง (โปรดดูหัวข้อ 4.2.2) ทำให้ผู้พิพากษาสมทบไม่ได้เข้าร่วมพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศด้วย

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้ทำการศึกษาจะได้เสนอแนะแนวทางที่น่าจะเป็นต่อไปใน
บทที่ 5